

REUTILIZATION CONCEPTS FOR THE SELECTED INDUSTRIAL
HERITAGES

(MUNICIPALITY OF LOKVE, CROATIA)

D.T.3.1.1

VERSION 1

Sadržaj

1. Izvršni sažetak	2
2. Uvod / svrha dokumenta	4
3. Minimalni zahtjevi koncepta	4
3.1. Uvod	4
3.2. Opis industrijske baštine: postojeća situacija i prostorne karakteristike	5
3.3. Pravni okvir: opis sustava zaštite industrijske baštine u eu i republici hrvatskoj	9
3.3.1. Sustav zaštite u EU	9
3.3.2. Sustav zaštite u Republici Hrvatskoj	12
3.3.2.1. Općenito o upravnom sustavu države	12
3.3.2.2. Strategije i politike za održivi razvoj, uključujući održivost kulturne baštine	14
3.3.2.3. Upravljanje kulturnom baštinom	15
3.3.2.4. Utjecaj privatnog sektora	17
3.3.2.5. Financijski izvori	17
3.3.2.6. Zakonski tekstovi vezani za kulturnu baštinu s naglaskom na industrijsku baštinu	18
3.3.2.7. Odnos između zakonskih tekstova o kulturnoj baštini i drugih zakonskih tekstova i politika	19
3.3.2.8. Oblici zaštite nepokretne baštine	24
3.3.2.9. Provođenje, sankcije i kaznene mjere	25
3.4. Prijedlozi za ponovnu uporabu industrijske baštine: koncepti, ideje ponovne uporabe, ideja prostornog opremanja	26
3.4.1. Primjeri različitih konceptata ponovne uporabe	26
3.4.1.1. Gradska knjižnica Labin (rudarski kompleks Pijacal, Labin, Hrvatska)	26
3.4.1.2. Lauba (Zagreb, Hrvatska)	28
3.4.1.3. Glipkoteca (Zagreb, Hrvatska)	28
3.4.1.4. La fabrica (Barcelona, Španjolska)	29
3.4.1.5. Grünerløkka Studenthus (Oslo, Norveška)	30
3.4.1.6. Tvorница šibica (Žilina, Slovačka)	31
3.4.1.7. Ark projekt (Bukurešt, Rumunjska)	32
3.4.1.8. Nacionalni muzej suvremene umjetnosti (EMST) (Atena, Grčka)	32
3.4.1.9. Gasometer (Beč, Austrija)	33
3.4.2. Tehnički, okolišni i ekonomski kriteriji: tehnička izvedivost, sukladnost s tehničkim propisima, normativima i standardima, primjerena prometna rješenja	34
3.4.2.1. Tehnički i okolišni kriteriji	36
3.4.2.2. Ekonomski kriteriji	41
3.5. Prepreke/ograničenja: financijska, zaštita kulturnih dobara, zaštita okoliša	43

1. Izvršni sažetak

Općina Lokve smještena je na sjevernom dijelu Primorsko-goranske županije, u središnjem južnom dijelu Gorskog kotara. Općinu karakterizira mali broj stanovnika te demografska ugroženost, dobra prometna povezanost te vrijedni šumski i vodeni resursi te sačuvan krajobraz.

Razvojni planovi Općine teže održivom razvoju, konkurentnim turističkim potencijalima, poboljšanju uvjeta života i unaprijeđenju društveno-kulturne infrastrukture, a u što je uklopiv cilj Projekta.

Najznačajnija industrijska baština na području Općine je objekt javne namjene na brani Omladinskog jezera u Lokvama (Homer 5), a koji je nekada služio kao kuća čuvara brane (sigurnosni i tehnički nadzor brane). U toj je funkciji bio do 1996. godine kada je za nadzor grane uvedena digitalizacija i od tada je objekt izložen devastaciji i propadanju. Objekt je djelomično saniran kako se nebi dalje devastirao.

Projektom je predviđeno da se nekretnina koristi za rad neprofitne udruge Istraživački i edukacijski centar Processus montanus sa sjedištem u Lokvama, koja će je u skladu sa svojom djelatnošću koristiti u istraživačke i edukativne svrhe, za muzejsko-galerijske i kreativno-umjetničke aktivnosti, obradu i čuvanje prikupljene građe, za administrativne poslove te kao radni i smještajni prostor terenskih timova, polaznika seminara, škola u prirodi i drugih grupa čije se aktivnosti uklapaju u njezine djelatnosti.

Centar će razvijanjem lokalnog, regionalnog, nacionalnog i transnacionalnog partnerstva imati zadaću isticati i valorizirati vrijednosti kulturne i prirodne baštine.

U cilju dovršenja prenamjene prostora tehničke kuće na brani i stvaranja radnih i smještajnih uvjeta za sudionike obrazovnih, istraživačkih, kulturno-umjetničkih i interpretativnih sadržaja potrebno je izvršiti ulaganja u dovršenje sanacije i potpunu adaptaciju/uređenje objekta te nabavu odgovarajuće opreme potrebne za vršenje djelatnosti. Ukupni investicijski troškovi procijenjuju se na **2.075.000,00 kn s PDV-om**.

Financijska održivost projekta osigurat će se kroz ostvarivanje prihoda u okviru provođenja osnovnih djelatnosti udruge te se isti pretežno odnose na donacije iz proračuna (Ministarstvo kulture, Ministarstvo znanosti, Ministarstvo turizma, PGŽ, Općina Lokve) i koristit će se za pokriće troškova znanstvenih istraživanja, edukacije, provođenja razvojnih programa i projekata u ruralnom razvoju i turizmu, razvijanje međunarodne znanstvene i kulturne suradnje i dr.

Troškovi uključuju troškove zaposlenih (1 osoba) i materijalne rashode (naknade osobama van radnog odnosa, komunalne usluge, ostale usluge). Prihodi i rashodi planirani su na razini od 175.000 HRK godišnje.

Prethodno navedeno pokazuje da je projekt ponovne uporabe izvediv i održiv te u skladu sa svim relevantnim zakonskim propisima.

Municipality of Lokve is located in the northern part of the Primorje-Gorski Kotar County, in the central southern part of Gorski Kotar. The municipality is characterized by a small number of inhabitants and demographic vulnerability, good transport connections and valuable forest and water resources and preserved landscape.

The municipal development plans aim at sustainable development, competitive tourism potentials, improving living conditions and improving social and cultural infrastructure, and all of that is in accordance with the project's objectives.

The most important industrial heritage in the area of the municipality is a public purpose facility at the dam of the Omladinsko Lake in Lokve (Homer 5), which used to serve as a guardhouse house (security and technical control of the dam). The object served that purpose until 1996, when digitization was introduced for the dam control and since then the object has been exposed to devastation and decay. The building has been partially rehabilitated so as not to devastate further.

The project plans that the object will be used for the work of the non-profit association Research and Education Center Processus montanus based in Lokve, which will use the center in accordance with its activities for research and educational purposes, for museum-gallery and creative-artistic activities, processing and the storage of collected materials, administrative tasks and the work and accommodation space for field teams, seminar attendees, schools in nature and other groups whose activities fit into non-profit association activities.

By developing a local, regional, national and transnational partnership, the Center will have the task of highlighting and valorising the values of cultural and natural heritage.

In order to complete the transformation of the guard house and to create working and accommodation conditions for participants in educational, research, cultural, artistic and interpretative contents, it is necessary to invest in the completion of the rehabilitation and complete adaptation of the building and the purchase of the appropriate equipment necessary for performing the activities. Total investment costs are estimated at HRK 2.075.000,00 with VAT.

The financial sustainability of the project will be ensured through the realization of revenues in the framework of the implementation of the basic activities of the association, and it is mainly related to donations from the public budget (Ministry of Culture, Ministry of Science, Ministry of Tourism, Primorsko-goranska County, Lokve Municipality) and will be used to cover the costs of scientific research, implementation of development programs and projects in rural development and tourism, development of international scientific and cultural cooperation, etc.

Costs include staff costs (1 person) and material expenditures (fees to external associates, utility services, other services). Revenues and expenses are planned at the level of HRK 175,000 per year.

The foregoing indicates that the reutilization concept is feasible and sustainable and complies with all relevant legal regulations.

2. Uvod / svrha dokumenta

Unutar ovog dokumenta razrađen je koncept ponovne upotrebe za objekt tehničke kuće na brani u Općini Lokve. Koncept opisuje upravljanje, funkcionalnost, fizički raspored, financijsku održivost i trajnost aktivnosti unutar objekta tehničke kuće na brani.

Glavna ideja je prikupiti koncepte ponovne uporabe svake partnerske regije s ciljem potvrde koji se sadržaj može staviti u pilot investicijske zgrade investitora.

3. Minimalni zahtjevi koncepta

3.1. Uvod

Industrijska baština kao pojavni oblik kulturne baštine jedan je od najranjivijih segmenata. Jedan od razloga je specifični industrijski karakter takvih prostora koji su prilagođeni prije svega proizvodnim procesima. Nadalje, takvi objekti najčešće su dislocirani, na rubovima gradskih centara ili urbanog prostora, a u današnje vrijeme često su i „ušli“ u gradska središta zahvaljujući širenju gradova.

Industrijska baština je dio arhitektonske baštine, no, najveća pozornost unutar iste pridavala se staropovijesnim građevinama te građevinama religijske baštine dok se zbog nedostatka financijskih sredstava napuštenim industrijskim objektima pridavalo malo ili nimalo pozornosti. No, u posljednjih 30-40 godina prepoznata je važnost industrijske baštine kao spona koja povezuje nedavnu prošlost i budućnost te je kao takva podsjetnik na društveni, kulturni i ekonomski razvoj te arhitektonska, tehnička i ostala postignuća.

Kako bi se takvi prostori integrirali u suvremeni urbani život, budući da nemaju perspektivu za daljnju industrijsku eksploataciju, potrebna je pravilna uključenost u urbanu strukturu društva i njegov funkcionalan kontekst.

Gubitkom važnosti industrije kakvu je nekad imala dolazi do promjene prioriteta u razvoju cjeline u kojoj se nalazi industrijski objekt te sve više trgovačkih i uslužnih prostora zamjenjuje one s isključivo proizvodnom namjenom. Iz tih razloga, zaštita i revitalizacija industrijske baštine nije samo gospodarsko pitanje nego i pitanje identiteta.

Ulaganja u industrijsku baštinu općenito zahtijevaju značajna sredstva, stoga je potrebno pravovremeno prepoznavanje vrijednosti takvih kompleksa i objekata, podizanje svijesti kod vlasnika (koji su često i fizičke osobe), pronalaženje adekvatne nove upotrebe prostora i redovito održavanje objekata, a sve to su ujedno i značajni konzervatorski izazovi.

No, treba imati na umu da su takvi kompleksi razvojni potencijal.

Ovaj dokument daje odgovor na pitanje koji je najbolji koncept ponovne upotrebe jednog takvog objekta, tehničke kuće na brani u Općini Lokve.

3.2. Opis industrijske baštine: postojeća situacija i prostorne karakteristike

Općina Lokve smještena je na sjevernom dijelu Primorsko-goranske županije, u središnjem južnom dijelu Gorskog kotara. Obuhvaća naselja Homer, Lazac Lokvarski, Lokve, Mrzla Vodica, Sleme, Sopač i Zelin Mrzlovodički. Ukupna površina Općine iznosi 42,64 km², što iznosi 1,19% od ukupne površine Primorsko - goranske županije (3.588 km²). Općina ima relativno periferni položaj u odnosu na područja veće koncentracije stanovništva i gospodarskih razvojnih prostora. Prostor Općine potenciran je reljefnim karakteristikama, kompenziran malom udaljenošću (oko 22 km) i dobrom povezanošću sa županijskim središtem - gradom Rijekom i blizinom (oko 6 km) regionalnog središta - grada Delnice.

Slika 1: Geografski položaj Općine Lokve u Republici Hrvatskoj

Bez obzira na neveliku površinu teritorija i mali broj stanovnika, Općina Lokve predstavlja jednu od jedinica lokalne samouprave i uprave čije se značenje na višim razinama bitno povećava sudjelovanjem u dijelu koridora magistralnih prometnih i energetske pravaca, te vrlo vrijednim šumskim površinama koje zauzimaju preko 70% općinskog prostora, vodnim zalihama koristivim za opskrbu šireg područja pitkom vodom i elektro-energetskim vodnim potencijalom i vrijednim pretežito prirodnim sačuvanim krajobrazom.

Središte Općine je naselje Lokve koje se nalazi na pola puta između Delnica i Fužina. Lokve su smještene na raskrižju puteva spomenutih mjesta te Crnog Luga na sjeveru i Mrkoplja na istoku. Uz selo protječe rječica Lokvarka, a u neposrednoj blizini je i Lokvarsko jezero.

Na području Općine Lokve, a na temelju podataka Popisa stanovništva iz 2011. godine, popisano je 1.049 osoba što čini udio od svega 0,35% u ukupnom broju stanovnika u Primorsko - goranskoj županiji. Usporedba Popisa stanovništva iz 2001. godine s Popisom iz 2011. godine pokazuje da područje Općine Lokve karakterizira pad broja stanovnika, kao i Primorsku - goransku županiju. U Općini Lokve u razdoblju od 10 godina došlo je do smanjenja broja stanovnika za 71 stanovnika.

Prirodni prirast Općine Lokve je negativan i iznosi -21, pa je tako i indeks živorođenih u odnosu na umrle manji od 100 i iznosi 16,0.

Prosječna starost stanovnika Općine Lokve, na temelju podataka iz 2011. godine, je 46,7 godina, Primorsko - goranske županije 43,9 godina, dok je u Republici Hrvatskoj prosječna starost 41,7 godina, te se može zaključiti da stanovništvo Općine Lokve stari nešto brže od Primorsko - goranske županije i RH. Prosječna starost stanovnika Općine je iznad prosjeka uspoređujući ga s prosjekom županije i prosjekom RH, pa je tako stanovništvo Općine starije za 2,8 godina od stanovništva Županije, a za čak 5 godina od prosjeka RH.

Najviše stanovnika Općine Lokve pripada kontingentu stanovnika od 20 - 59 godina (54%), a najmanji broj stanovnika kontingentu od 0 - 19 godina (15%), prema čemu se može zaključiti kako je stanovništvo Općine Lokve sve starije. Kao i većina mjesta (općina i gradova u RH) i Općina Lokve ima sve većih problema s emigracijama i iseljavanjem mladih ljudi.

Prethodno navedene demografske i prostorne činjenice imaju utjecaji na gospodarske prilike pa je tako sve veći broj poslovnih objekata napušten ili mu je promijenjena prvotna namjena.

Na području Općine Lokve postoji nekoliko napuštenih industrijskih objekata koji nisu obuhvaćeni zaštitom kao kulturna dobra, ali su značajni u lokalnim okvirima Općine Lokve. Jedan od tih objekata, koji je u vlasništvu Općine Lokve, je zgrada uljare koja je potpuno devastirana, a Strategijom razvoja Općine Lokve 2016.-2020. godine predviđena je za projekt preuređenja prostora za skladište i pakiraonicu proizvoda članova Poljoprivredne zadruge Lokve bez jasno definiranih izvora financiranja takvog projekta.

Osim tog objekta, značajna je i zgrada lugarnice u vlasništvu Hrvatskih šuma koja je također napuštena i prepuštena propadanju, a planovi Općine Lokve za navedenu lokaciju uključuju prenamjenu u bolnicu, dom za starije i nemoćne i/ili sličan objekt.

Najznačajnija industrijska baština na području Općine je objekt javne namjene na brani Omladinskog jezera u Lokvama (Homer 5), inače u vlasništvu HEP Proizvodnja d.o.o., a koji je nekada služio kao kuća čuvara brane (sigurnosni i tehnički nadzor brane). U toj je funkciji bio do 1996. godine kada je za nadzor brane uvedena digitalizacija i od tada je objekt izložen devastaciji i propadanju.

Objekt tehničke kuće na brani u vlasništvu je društva HEP Proizvodnja d.o.o., a u podzakup Općine Lokve na desetogodišnje razdoblje. HEP Proizvodnja d.o.o. dala je predmetnu građevinu u podzakup Općini Lokve s obvezom da se nekretnina koristi za rad neprofitne udruge Istraživački i edukacijski centar Processus montanus sa sjedištem u Lokvama, koja će je u skladu sa svojom djelatnošću koristiti u istraživačke i edukativne svrhe, za muzejsko-galerijske i kreativno-umjetničke aktivnosti, obradu i čuvanje prikupljene građe, za administrativne poslove te kao radni i smještajni prostor terenskih timova, polaznika seminara, škola u prirodi i drugih grupa čije se aktivnosti uklapaju u njezine djelatnosti. Radi vodozaštitnih i drugih uvjeta postavljenih od strane vlasnika, objekt se ne može koristiti za komercijalne djelatnosti.

Prethodno je izvedena djelomična sanacija, adaptacija, preuređenje i opremanje objekta budućeg znanstveno-istraživačkog centra s ciljem osiguravanja prostorno radnih i smještajnih kapaciteta i uvjeta za provedbu sadržaja povezanih s kulturnom baštinom. Izvršena je adaptacija potkrovlja i preuređenje unutrašnjeg prostora, sanacija krovništa i sanacija elektro instalacija i instalacija vodovoda i odvodnje na etaži prizemlja i potkrovlja.

Površina parcele na kojoj se nalazi građevina je 815 čhv ili 2.931,31 m².

Slika 2: Tehnička kuća na brani

Objekt je javne namjene s dvije jedinice različitih visina i odvojenih ulaza, a izgrađen je kao kompaktna građevina. Veličina građevine iznosi 187,56 m² tlocrtnne površine.

Parcela na kojoj se nalazi objekt nalazi na području čije je uređenje definirano Prostornim planom uređenja Općine Lokve.

Prema planu korištenja i namjena površina parcele se nalazi u zoni T2, ugostiteljsko-turistička zona Gorski Raj za koju je predviđena izrada Urbanističkog plana uređenja 7 (UPU7).

Slika 3: Ambijentalni smještaj tehničke kuće na brani

Tehnička kuća na brani izvedena je kao samostojeći objekt većeg i razvedenog tlocrtnog gabarita te ima vrlo veliku ambijentalnu vrijednost. Smještena je uzduž glavne prometnice Omladinskog jezera, ulicu Homer, s glavnim ulazom okrenutim prema cesti.

Građevina se sastoji od dva prostora pravokutnog oblika koji čine dvije jedinice sa zasebnim ulazima. Prostori su odijeljeni zidom i nisu međusobno povezani komunikacijama (otvorima ni stubama). Prvi prostor sastoji se od podruma, prizemlja i potkrovlja, dok se drugi prostor sastoji od prizemlja s tavanskim prostorom koji nije u uporabi.

Drugi prostor je zbog reljefa niži za cca 2.5 metra. Oba prostora su pod kosim dvostrešnim krovom prekrivenim crijepom.

Oko zgrade nema uređenih prilaznih staza te je potrebno urediti nužne prilaze i okoliš zgrade koji će osigurati funkcionalni prostor za potrebe održavanja predviđenih događanja i radnji i u vanjskom prostoru.

Smještaj građevine omogućuje normalan pristup građevini te pješачki i kolni promet. Za korisnike su osigurana četiri parkirna mjesta duž ceste.

- **VODOOPSKRBA**

Uz lokaciju postoji izgrađen javni sustav vodoopskrbe, te je opskrba pitkom vodom riješena priključkom na lokalnu vodovodnu mrežu. Vode za sanitarnu potrošnju i protupožarne potrebe zgrade su stalne.

- **KANALIZACIJA**

Sustav odvodnje riješen je odvojeno za oborinske i fekalne vode sukladno odredbama Zakona o gradnji, Zakona o vodama, Zakona o komunalnom gospodarstvu, Odluci o odvodnji voda, Odluci o priključenju na komunalnu infrastrukturu i Smjernicama za izradu interne kanalizacije.

Sanitarno-fekalne otpadne vode riješene su odvodnjom u jednokomornu septičku jamu kapaciteta cca 19 m³. Krovne oborinske vode ispuštaju se na teren.

Odvodnja pristupnog ulaza parkirališta spojena je na kanalizacijsku mrežu preko taložnika.

- **ELEKTROINSTALACIJA**

Građevina je priključena na postojeću niskonaponsku mrežu, standardne strukture trošila za takvu vrstu objekata srednjeg ili višeg nivoa opremljenosti.

- **ELEKTRONIČKE KOMUNIKACIJE**

Građevina je priključena na postojeću mrežu.

- **GRIJANJE, HLAĐENJE I VENTILACIJA**

Zagrijavanje i hlađenje građevine vrši se putem električne energije i peći na kruta goriva (kaljieve peći). Za pripremu sanitarne tople vode koristi se električna energija.

Svi prostori ventilirani su prirodnim putem.

Osim prethodno navedene kulturne baštine, na području Općine Lokve ne postoje značajni objekti pogodni za prenamjenu.

Općina obiluje vrijednim dijelovima prirodne baštine koji su danas zaštićeni temeljem Zakona o zaštiti prirode:

- Nacionalni park "Risnjak" - dio
- Posebni rezervat šumske vegetacije Debela lipa -Velika rebar -dio
- Park-šuma Golubinjak
- Spomenik prirode -špilja Lokvarka.

Iako se dio Nacionalnog parka koji pripada Općini Lokve teritorijalno nije mijenjao, a zauzima i razmjerno mali postotak površine čitavog Parka, u njemu se nalaze neki važni i zanimljivi lokaliteti kao npr. Medvjeda vrata - poznato planinarsko raskršće puteva i geomorfološki fenomen. Također je i sam najviši

vrh Risnjaka dotaknut granicama Općine Lokve čime se i ova goranska Općina može pohvaliti da na svom području ima cjelovit i karakterističan visinski vegetacijski profil planina Gorskog kotara - od visokogorskog (altimontanskog) pojasa bukovo-jelovih i čistih jelovih šuma, preko pretplaninskih bukovih šuma do klekovine planinskog bora i planinske vegetacije stijena.

Osim toga, Prostornim planom Primorsko-goranske županije za zaštitu su evidentirani:

- Zaštićeni krajobraz Lokvarsko jezero
- Spomenik prirode - pećina Bukovac
- Spomenik prirode - Medvjeda pećina.

Karakteristika kulturno-povijesne baštine općenito na goranskom području je zanemarivi broj povijesnih urbanih cjelina i arheoloških nalazišta te dominacija povijesnih ruralnih cjelina. Naselja imaju karakteristična etnografska obilježja i očuvane elemente tradicijskog narodnog graditeljstva i gospodarstva. Većina tih naselja osuđena su na propadanje i odumiranje, zbog depopulacije, koja je karakteristična za cijelo područje Gorskog kotara.

Kao kulturno - povijesna baština na području Općine Lokve Prostornim planom uređenja Općine predviđena je zaštita za:

- povijesni sklop i građevine: Kalvarija i sakralna građevina - crkva Svete Katarine
- Povijesna graditeljska cjelina: seosko naselje Lokve
- Memorijalna baština: spomen objekt Mrzla Vodica
- Spomen obilježje: Mrzla Vodica

Osim navedenog, može se istaknuti još:

- Lujzinska cesta 1805. g. (miljokazi i obilježja uz Lujzinsku cestu)
- Spomenik antifašističkim borcima - poginulim borcima u Španjolskoj u 2. svj. ratu
- Kuća Vukonić - najstarija kuća u Lokvama/Sljeme sagrađena krajem 18. stoljeća, dograđivana 1806. g.
- Ploča kralju Tomislavu - 1925. g. (nalazi se u Park šumi Golubinjak) te
- Brojne skulpture ostavljene u nasljeđe od strane Goranske kiparske kolonije

3.3. Pravni okvir: opis sustava zaštite industrijske baštine u eu i republici hrvatskoj

3.3.1. Sustav zaštite u EU

Nakon izvješća Povjerenstva za kulturu, znanost, obrazovanje i medije, Parlamentarna skupština Vijeća Europe usvojila je Rezoluciju 1924/2013 - Industrijska baština u Europi,, a koja se bavi industrijskom baštinom Europske unije.

Rezolucijom se podsjeća na pionirsku ulogu Europe u globalnoj industrijalizaciji što se posljedično odrazilo na činjenicu da je značajni dio europske industrijske baštine uključen u popis UNESCO-ove svjetske baštine (36 od 46). Vjeruje se da je europska industrijska baština - uključujući i materijalne i

nematerijalne komponente - građevni blok zajedničkog europskog identiteta jer odražava bogatu povijesnu interakciju kroz prijenos vještina i stručnosti, tehnologije i procesa preko državnih granica. Stoga je donesen zaključak da razumijevanje i uvažavanje ove baštine i njezinih najznačajnijih lokacija treba prenijeti na buduće generacije.

Skupština smatra da učinkovita zaštita europske industrijske baštine zahtijeva Europsku oznaku industrijske baštine koja osigurava posrednu (europsku) razinu zaštite za mjesta jasno europskog, ako ne i svjetskog, značaja te poziva na stalno poticanje sudjelovanja javnosti i volonterskog rada kako bi se stvorila svijest i uvažavanje vrijednosti industrijske baštine i pridonijelo osnovnim inicijativama za označavanje, zaštitu, očuvanje i pretvaranje u novu namjenu na tisuće industrijskih nasljeđa diljem Europe.

Kako bi se osiguralo da se ostavština europskoga doba industrije čuva za buduće generacije, Skupština preporučuje da države članice Vijeća Europe:

- potpišu, ratificiraju i provode Europsku konvenciju o krajobrazu (ETS broj 176) i Okvirnu konvenciju Vijeća Europe o vrijednosti kulturnog nasljeđa za društvo (CETS br. 199, "Faro konvencija");
- se pridruže Proširenom djelomičnom sporazumu Vijeća Europe o kulturnim putovima i Mreži europskih putova industrijske baštine (ERIH), koji pružaju izvrstan okvir za usklađenu akciju za promicanje i očuvanje europske baštine na nacionalnoj i međunarodnoj razini;
- uključe u zakonodavstvo o zaštiti povijesnih lokaliteta određene kriterije koji se primjenjuju na industrijsku baštinu, kako bi se veći broj mjesta mogao odrediti za zaštitu;
- stvore interdisciplinarne istraživačke timove sa znanstvenom i tehničkom stručnošću za izradu i redovito ažuriranje sveobuhvatnih popisa industrijske baštine na regionalnoj i nacionalnoj razini;
- osiguraju da savjetodavne komore sastavljene od stručnjaka i predstavnika službenih agencija rade i donose odluke na transparentan način pri razmatranju mjesta za zaštitu;
- vrednuju volontersko znanje i stvaraju mehanizme suradnje za povezivanje nevladinih organizacija s različitim postupcima koji se odnose na zaštitu i učinkovito upravljanje industrijskom baštinom, te, kada je potrebno, njeguju volonterske resurse kroz inicijative izgradnje kapaciteta;
- vrednuju lokacije industrijske baštine kao dio šireg društvenog krajolika povezanog s vještinama, lokalnim uspomena i identitetom, te razmote njezin potencijal kao ključni element strategija teritorijalnog razvoja;
- potiču uspostavljanje mreže multidisciplinarnih radne snage - povezivanje stručnosti u relevantnim područjima, kao što su povijest gradnje, zaštita spomenika, urbanističko planiranje i financijske strategije, investicije i partnerstva - kako bi se olakšala razmjena znanja u projektima održive regeneracije koji su usmjereni na rehabilitaciju lokacija industrijske baštine;
- uvedu mjere za zaštitu od uništenja vrijedne industrijske baštine, posebno u urbanim područjima gdje su visoke vrijednosti zemljišta;

- upišu sve zanimljive lokacije u službene baze podataka vezane za planiranje ili njihov ekvivalent, kako bi se omogućio konstruktivan dijalog između osoba koje rade na rehabilitaciji prostora i konzervatora;
- potiču sudjelovanje zajednice, ne samo kako bi se očuvala lokalna svjedočenja i identitet, već i kako bi se definirao opseg projekata obnove;
- kada se industrijske građevine prenamjenjuju u nove namjene, uvode mjere kojima se jamči poštivanje karaktera i cjelovitosti građevina, kao i karakter zajednice;
- olakšaju nabavku sredstava kroz javno-privatno partnerstvo kako bi se osiguralo da su sredstva dostupna za očuvanje baštine u sklopu projekata rehabilitacije osigurana;
- stvore partnerstva s privatnim i nevladinim organizacijama kako bi se podigla svijest i uvažavanje vrijednosti industrijske baštine te traže interakciju s drugim kulturnim resursima i lokalitetima kulturne baštine koji su dostupni na lokalnoj, regionalnoj i međunarodnoj razini (primjerice, kroz kulturne šetnje, kulturne rute i mreže, tematskih aktivnosti, itd.).

Skupština je pozvala Europsku uniju i UNESCO da:

- surađuju s Vijećem Europe u pružanju potpore učinkovitoj provedbi Okvirne konvencije Vijeća Europe o vrijednosti kulturne baštine za društvo i Konvencije o europskoj krajobrazu u odnosu na industrijsku baštinu;
- sudjeluju u paneuropskoj razmjeni i umrežavanju zajedno s Vijećem Europe i drugim relevantnim organizacijama koje posjeduju stručnost u industrijskoj baštini, kao što su Mreža europskih putova industrijske baštine, Europska federacija udruga industrijske i tehničke baštine i Europa Nostra, u suradnji na:
 - razvoju smjernica i financijskih poticaja za zaštitu i očuvanje mjesta industrijske baštine diljem Europe;
 - uspostavljanju kataloga dobre prakse i studija slučaja iz širokog spektra zemalja, ističući dio koji se odnosi na očuvanje baštine u različitim projektima;
 - stvaranju pregleda europske industrijske baštine, bilo na osnovi pojedinačnih zemalja ili tematski, te pripreme tematskih (sektorskih) istraživanja kako bi se naglasila uloga industrijske baštine u oblikovanju europskog identiteta;
 - uspostavljanju opsežnog i reprezentativnog popisa europskih industrijskih spomenika;
 - proučavanju kako najbolje iskoristiti potencijalne izvore energije u industrijskim zgradama (ponovna upotreba građevinske strukture, recikliranje materijala itd.);
 - proučavanju kako najbolje pomiriti ekološke mjere (npr. vodne direktive Europske unije), standarde gradnje i norme za prevenciju rizika s očuvanjem cjelovitosti industrijske baštine.

Na inicijativu Skupštine, 2015. godina proglašena je europskom godinom industrijske baštine.

Međunarodno vijeće za spomenike i spomeničke cjeline (ICOMOS) industrijsku baštinu definira kao skup lokaliteta, struktura, kompleksa, područja i krajolika, povezanih strojeva, objekata i dokumenata koji pružaju dokaze o prošlim ili postojećim industrijskim procesima proizvodnje, ekstrakciji sirovina, njihovom pretvaranju u proizvode i povezane energetske i transportne infrastrukture. Osim definicije, ICOMOS postavlja i nekoliko načela po kojima bi se trebalo odnositi prema industrijskoj baštini:¹

- 1) Istraživanje i dokumentiranje lokaliteta i struktura industrijske baštine mora uzeti u obzir njezine povijesne, tehnološke i socio-ekonomske dimenzije kako bi se postavio integrirani temelj za njezinu konzervaciju i upravljanje
- 2) Mjere zaštite trebale bi se odnositi na zgrade i njihov sadržaj jer je cjelovitost posebno važna za značajnost struktura i lokaliteta industrijske baštine
- 3) Ispravno originalno ili alternativno i prilagođeno korištenje jest najčešći i najodrživiji način očuvanja lokaliteta i struktura industrijske baštine

S obzirom da je Republika Hrvatska članica Europske unije, prethodno navedeni zaključci trebali bi se primijeniti i u njezinom postupanju s industrijskom baštinom.

3.3.2. Sustav zaštite u Republici Hrvatskoj

3.3.2.1. Općenito o upravnom sustavu države

Prema Ustavu Republike Hrvatske, propisano je da je vlada države organizirana prema načelima podjele vlasti između zakonodavnih, izvršnih i sudbenih tijela, te je ograničena Ustavom zajamčenim pravima građana na razini jedinica lokalne i regionalne samouprave. Jedinice lokalne samouprave čine općine i gradovi ili veći gradovi, dok jedinice područne samouprave obuhvaćaju županije.

Upravljanje državnim upravnim tijelima propisano je Zakonom o sustavu državne uprave. Način upravljanja tim unutarnjim ustrojstvenim jedinicama u tijelima državne uprave uređuje vladina uredba kojom se određuje unutarnje ustrojstvo tijela državne uprave.

Tijela državne uprave čine ministarstva, državni uredi, državne upravne organizacije i županijski uredi državne uprave. Uredi državne uprave u županijama obavljaju poslove državne uprave na razini županija u kojima su osnovane.

Svako ministarstvo zastupa ministar, koji nadgleda rad ministarstva, a koji je u isto vrijeme član Vlade. Ministar je odgovoran za zakonito, pravodobno provođenje zakona i drugih propisa o pitanjima koja su od zajedničkog interesa. On/a također mora osigurati suradnju između ministarstava i državnih tijela, jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, pravnih osoba s javnim ovlastima i drugih pravnih osoba.

¹ Joint ICOMOS - TICCIH Principles for the Conservation of Industrial Heritage Sites, Structures, Areas and Landscapes, 2011..

Prema Zakonu o ustrojstvu i djelokrugu ministarstava i drugih središnjih tijela državne uprave, Ministarstvo kulture obavlja upravne i druge zadaće u području kulture, uključujući one vezane za kulturnu baštinu: istraživanja, studije, nadzor, vođenje evidencije, dokumentiranje i promicanje kulturne baštine; središnju informatičku i dokumentarnu službu; utvrđivanje svojstva zaštićene kulturne baštine, propisivanje mjera za uspostavu programa opće primjene u kulturi u Republici Hrvatskoj; usklađivanje i nadzor nad financijskim programima za zaštitu kulturne baštine; osnivanje i nadzor nad institucijama koje provode aktivnosti zaštite kulturne baštine; ocjenjivanje radnih uvjeta za aktivnosti pravnih i fizičkih osoba na restauratorskim, konzervatorskim i drugim aktivnostima vezanim za kulturnu baštinu; osiguranje preduvjeta za obrazovanje i usavršavanje stručnih djelatnika u području zaštite kulturne baštine; obavljanje nadzora trgovine, te uvoza i izvoza zaštićenih kulturnih dobara; potvrda uvjeta za korištenje i namjenu kulturnih dobara, i upravljanje kulturnim dobrima sukladno propisima; potvrda posebnih uvjeta za građevine za zaštitu predmeta kulturne baštine, i provedbu inspekcijske zadaće za zaštitu kulturne baštine.

Pitanja kao što su okoliš i održivi razvoj, planiranje korištenja zemljišta, izgradnja, razvoj i osiguravanje infrastrukture, turizam, ljudska/kulturna prava i zaštita kulturne baštine organizirani su pretežito u nadležnosti nadležnog ministarstva. Ministarstvo kulture, kad je riječ o pitanjima kulturne baštine, provodi suradnju, prije svega s ministarstvima turizma, graditeljstva i prostornog uređenja (koje se bavi pitanjima planiranja korištenja zemljišta, izgradnje), zaštite okoliša i energetike (koje se bavi pitanjima okoliša i održivog razvoja), te s Ministarstvom regionalnog razvoja i fondova Europske unije. Ministarstvo također mora osigurati suradnju između ministarstava i državnih tijela, jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, pravnih osoba s javnim ovlastima i drugih pravnih osoba.²

Međutim, u praksi, suradnja nije učinkovita i postoji potreba da se uspostavi mehanizam međuresorne suradnje. Već postoje neki dobri primjeri suradnje. Jedan takav primjer je osnivanje međuresorne radne skupine između ministarstava koja se bave kulturnom baštinom, zaštitom prirode i okoliša te prostornog uređenja u cilju provedbe Konvencije o europskim krajobrazima kao i međuresorne skupine za izradu nacрта o procjeni baštine koja je osnovana u sklopu „Ljubljanskog procesa II“.

Općine i gradovi, u okviru svog djelokruga rada, kao jedinice lokalne samouprave, obavljaju poslove od lokalne važnosti, kojima se neposredno zadovoljavaju potrebe građana, ali koji Ustavom ili Zakonom nisu dodijeljeni državnim tijelima, dok županije obavljaju poslove od regionalne važnosti.

Središnja tijela državne uprave, u okviru svog djelokruga rada, nadziru rad tijela lokalne i područne samouprave i pravnih osoba s javnim ovlastima u provođenju zadaća državne uprave.

² Rehabilitacija naše zajedničke baštine: Izvještaj o procjeni baštine, Hrvatska, 2014.

3.3.2.2. Strategije i politike za održivi razvoj, uključujući održivost kulturne baštine

Strategiju održivog razvitka Republike Hrvatske usvojio je Hrvatski sabor na sjednici 20. veljače 2009. godine. U svom uvodu, Strategija definira načela održivog razvoja kao razvoja koji zadovoljava suvremene potrebe bez ugrožavanja budućih generacija. Strategija naglašava važnost postizanja načela demokracije, ravnopravnosti spolova, socijalne pravde i solidarnosti, zakonitosti, poštivanja ljudskih prava i očuvanja prirodnih dobara, kulturne baštine i ljudskog okoliša, što zauzvrat doprinosi zaštiti Zemlje i održivosti života u svoj njegovoj raznolikosti.

Imajući na umu sve veće pritiske na okoliš, Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske usredotočena je na dugoročno djelovanje u osam ključnih područja, poštujući preuzete međunarodne obveze. No, u tim područjima, kulturna baština nije izričito spomenuta kao resurs za gospodarski i društveni razvoj, unapređenje okoliša i poboljšanje kvalitete života, već se samo spominje u pojedinim područjima, posebno u području okoliša i prirodnih dobara, gdje se navodi potreba osiguranja značajnih, karakterističnih svojstava krajolika tijekom planiranja i prostornog razvoja, uz očuvanje bioloških, geoloških i kulturnih vrijednosti.

Kulturna baština je istaknuta kao važan čimbenik u nacionalnom prostornom identitetu. U kontekstu razvoja turizma, naglašava se potreba prilagodbe na ograničenja i potencijal zaštićenih područja, s ciljem očuvanja biološke raznolikosti nacionalne i kulturne baštine.

Industrijska baština se u strateškim dokumentima rijetko spominje kao zasebna kategorija pa se općenito smatra obuhvaćena terminom kulturna baština.

- **Operativni program Konkurentnost i kohezija 2014. - 2020.**

U okviru Prioritetne osi 6: Zaštita okoliša i održivost resursa, jedna od glavnih prioriteta financiranja iz EFRR-a i KF-a za OPKK je, između ostalog, i promicanje održivog korištenja kulturne i prirodne baštine za potrebe lokalnog razvoja. U sklopu Investicijskog prioriteta 6c - Očuvanje, zaštita, promicanje i razvoj prirodne i kulturne baštine, istaknut je specifični cilj 6c1 - Povećanje zaposlenosti i turističkih izdataka kroz bolje upravljanje kulturnom baštinom, gdje se uz potporu EU želi postići održivo korištenje kulturne baštine u svrhu razvoja turizma i društveno-gospodarskog razvoja. U sklopu ovog cilja očekuje se postići sačuvana, obnovljena, promovirana, revitalizirana i dobro upravljana odredišta kulturne baštine. Predviđa se da će ulaganja na temelju ovog cilja rezultirati direktnim povećanjem zaposlenosti za oko 1.000 radnika u turističkom sektoru do 2023. godine.

Primjeri aktivnosti koje će se financirati za postizanje specifičnog cilja 6c1 je i obnova i rekonstrukcija kulturnih znamenitosti baštine (arheoloških nalazišta, industrijske baštine, utvrda, dvoraca, manjih kuća, palača, etnološke baštine) te izgradnja infrastrukture, kao i poboljšanje usluga koje se pružaju na kulturnoj baštini te stvaranja novih usluga koje će doprinijeti integriranom razvoju turizma i povećati konkurentnost.

- **Strategije zaštite, očuvanja i održivog gospodarskog korištenja kulturne baštine Republike Hrvatske za razdoblje 2011.- 2015.**

Izradu Strategije zaštite, očuvanja i održivog gospodarskog korištenja kulturne baštine Republike Hrvatske za razdoblje 2011.-2015. pokrenulo je Ministarstvo kulture, koje je odgovorno za zaštitu i očuvanje kulturne baštine. Konačna verzija usvojena je u srpnju 2011. Cilj je ove strategije razmotriti i analizirati postojeći sustav zaštite i očuvanja kulturne baštine, te kako isti omogućuje održivo korištenje baštine, utvrditi ciljeve, mjere i aktivnosti kako bi se iskoristili kulturna baština i njezin potencijal na učinkovitiji, djelotvorniji način, kao razvojni resurs, a da se pri tom primijenjuje načelo održivog razvoja. Namjera je provesti aktivnosti koje bi osigurale ulogu baštine u nacionalnom gospodarstvu i razvoju, uključujući ulogu povijesnih gradova. Strategija definira sljedeće strateške ciljeve:

- povećanje učinkovitosti i uspjeha politika za zaštitu i očuvanje kulturne baštine, kako bi se istu koristilo na održiv način;
- povećanje prihoda i drugih prednosti održivog korištenja kulturne baštine;
- razvoj svijesti pojedinaca i zajednice o važnosti kulturne baštine i održivog korištenja kulturne baštine.

Civilni sektor igrat će važnu ulogu u provedbi Strategije, s obzirom na njegovu tradicionalno značajnu, raznoliku ulogu u području kulturne baštine, bilo kao vlasnika, klijenata, konzervatora ili skrbnika, kao i onih koji sudjeluju u renovaciji, promociji ili predstavljanju, ili kao nositelji/poduzetnici koji su uključeni u korištenje kulturne baštine.

Strategija treba rezultirati dobro strukturiranim razvojnim planom za identifikaciju, pripremu, odabir i konačnu realizaciju projekata za održivo korištenje kulturne baštine, koji će biti usklađeni s europskim standardima i procedurama, drugim potencijalnim izvorima financiranja i, sve više, s programima državnih institucija u Republici Hrvatskoj.

Operacionalizacija Strategije, predviđena kroz izradu akcijskih planova, još nije provedena, a budući da akcijski planovi još nisu izrađeni, nije ni uspostavljen postupak za praćenje i procjenu.

- **Nacionalna strategija kulturnog razvoja 2014.-2020.**

Ministarstvo kulture trenutno radi na Nacionalnoj strategiji kulturnog razvoja 2014.-2020. koja će odrediti ciljeve u upravljanju kulturnom baštinom u vremenskom okviru usklađenom s programskim razdobljem EU.

3.3.2.3. Upravljanje kulturnom baštinom

Uprava za zaštitu kulturne baštine pri Ministarstvu kulture nadležno je tijelo za obavljanje administrativnih i stručnih poslova vezanih za zaštitu i očuvanje kulturnih dobara. Uprava za zaštitu kulturne baštine sastoji se od dva sektora:

- Sektora za zaštitu kulturne baštine i

- Sektora za konzervatorske odjele i inspekciju - unutar kojega su konzervatorski odjeli i uredi za regije (21 odjel) i Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode grada Zagreba

U konzervatorskim odjelima obavljaju se stručni i administrativni poslovi vezani za istraživanje, praćenje stanja, evidentiranje i dokumentiranje kulturnih dobara te primjenu odgovarajućih metoda i mjera za zaštitu kulturnih dobara. Odjeli pružaju stručnu pomoć onima koji imaju pravo na ili su ovlašteni za upravljanje kulturnim dobrom te propisuju posebne uvjete za korištenje, namjenu i upravljanje kulturnim dobrima te utvrđuju zaštitne režime; organiziraju i nadziru izvođenje zaštitnih radova na kulturnim dobrima i vode prvostupanjske upravne postupke sukladno zakonskim propisima o zaštiti i očuvanju kulturne baštine.

U praksi je nadzor nad primjenom zakonskih propisa pitanje Službe za inspekcijske poslove Uprave za zaštitu kulturne baštine koja, vezano za industrijsku baštinu, nadzire status kulturnog dobra te provedbu mjera za njegovu zaštitu i očuvanje, korištenje te posebno obavljanje konzervatorskih, restauracijskih i ostalih sličnih radova. Ustanove za zaštitu i očuvanje kulturnih dobara jesu restauratorski zavodi ili druge restauratorske ustanove, te muzeji, galerije, arhivi, knjižnice i druge javne ustanove u kulturi, koje u okviru svojih djelatnosti obavljaju poslove u svezi s čuvanjem, obnovom i zaštitom kulturnih dobara. Poslove restauriranja, konzerviranja i obnove kulturnih dobara obavlja Hrvatski restauratorski zavod kao javna ustanova u vlasništvu Republike Hrvatske.

Hrvatski restauratorski zavod osnovan je 1997. godine, spajanjem dviju postojećih institucija za očuvanje i restauraciju. Osnovna djelatnost Zavoda su očuvanje i restauracija nepokretnih kulturnih dobara (graditeljsko naslijeđe, zidne slike i mozaici, skulpture u kamenu, štuko-rad) i pokretnih kulturnih dobara, arheološke baštine i ostalih predmeta od kulturnog, povijesnog ili tehničkog značaja. Sredstva za redovnu djelatnost Zavoda osiguravaju se iz sredstava Državnog proračuna Republike Hrvatske, preko Ministarstva kulture, i iz vlastitih prihoda, uz potpore, sponzorstva i donacije.

Uz navedene institucije, zadatke istraživanja, analize, vođenja evidencije, restauracije, zaštite i očuvanja kulturnih dobara mogu obavljati stručne pravne ili fizičke osobe. Ministar kulture propisuje uvjete koje moraju ispunjavati pravne ili fizičke osobe kako bi ishodile dozvolu za obavljanje tih poslova. Ministarstvo kulture vodi registar takvih pravnih i fizičkih osoba (Pravilnik o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara).

Prema Zakonu o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, općine, gradovi i županije mogu djelovati neovisno u donošenju odluka u okviru svog samoupravnog djelokruga rada, a uključuju i zadatke koji se odnose na prostorno i urbanističko planiranje koje provode njihovi upravni odjeli. Oni obavljaju stručne poslove koji se odnose na prostorno uređenje i graditeljstvo. Gradski i županijski upravni odjeli za kulturu prate i koordiniraju aktivnosti u okviru provedbe projekata zaštite i očuvanja nepokretne i pokretne kulturne baštine.

Za rad svih jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u vezi s kulturnim dobrima, mora se dobiti suglasnost Ministarstva kulture, odnosno nadležnog konzervatorskog odjela.

3.3.2.4. Utjecaj privatnog sektora

Kulturna dobra u Republici Hrvatskoj mogu biti u vlasništvu fizičkih ili pravnih osoba, lokalne ili državne uprave, vjerskih i drugih zajednica. Iznimke su kulturna dobra koja se nalaze na zemlji ili podvodnim lokacijama, koja su u vlasništvu Republike Hrvatske.

Vlasništvo kulturnih dobara može biti ograničeno, u skladu s posebnim zakonom, kako bi se ista zaštitila i sačuvala (kad se vlasnik ne pridržava zakona ili propisanih mjera za očuvanje ili za pristup stručnjaka radi procjene uvjeta i drugih okolnosti koje Zakon propisuje), u slučajevima utvrđenim Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, u smislu posjedovanja, korištenja i prometa kulturnim dobrima. Kulturna dobra mogu se oduzeti ili uzeti kao zalog (jamstvo za plaćanje radova koje obavljaju nadležna tijela).

Vlasnik kulturnog dobra dužan je postupati s kulturnim dobrom s dužnom pažnjom, a osobito se o njemu brinuti i redovito ga održavati, provoditi mjere zaštite utvrđene Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i drugim propisima te obavijestiti nadležno tijelo o bilo kakvim promjenama, oštećenjima ili uništenju kulturnog dobra, njegovog nestanka ili krađe. Također, mora se dozvoliti pristup stručnim, znanstvenim istraživanjima, tehničkim i drugim vrstama evidentiranja, te provedbe mjera tehničke zaštite. Kulturno dobro mora biti dostupno javnosti i mora se održavati cjelovitost zaštićene zbirke pokretnih kulturnih dobara.

Ako vlasnik pravodobno ne provede propisane mjere zaštite kulturnog dobra, nadležni konzervatorski odjel upućuje opomenu, a ako vlasnik i dalje ne provode mjere zaštite, one će se provoditi od strane konzervatorskog odjela na trošak vlasnika.

Zakon naglašava zaštitu i kontrolu, ali nije dovoljno jasan kad je riječ o poticanju i podržavanju koncepta rehabilitacije za nove namjene i gospodarsko korištenje.

Ministarstvo kulture je jedino tijelo nadležno za provedbu konzervatorskog nadzora nad radom vezanim za zaštitu kulturnih dobara, koji provodi preko svojih Konzervatorskih odjela i Odjela za inspekcijske poslove zaštite kulturne baštine.

Sve radove zaštite kulturne baštine, bez obzira na vlasništvo, može provoditi samo stručna fizička i pravna osoba uz odgovarajuće odobrenje - licencu (arhitekti, arheolozi, drugi stručnjaci, građevinske tvrtke specijalizirane za konzervatorske, restauracijske i rehabilitacijske radove) za obavljanje konzervatorskih, restauracijskih i drugih zaštitnih mjera, uključujući mjere rehabilitacije. Ovu dozvolu izdaje Ministarstvo za određeno razdoblje (pet godina), u skladu s pozitivnim mišljenjem od strane nadležnog konzervatorskog odjela o prethodnom radu s kulturnim dobrima.

3.3.2.5. Financijski izvori

Sukladno Zakonu o financiranju javnih potreba u kulturi, Ministarstvo kulture svake godine objavljuje u javnim novinama poziv za podnošenje programa za javno korištenje kulture u Republici Hrvatskoj. Temeljem zaprimljenih prijava, sastavljen je program za zaštitu i očuvanje kulturnih dobara, za čiju su provedbu osigurana sredstva iz državnog proračuna, što predstavlja glavni izvor financiranja projekata za

zaštitu, očuvanje, restauraciju, prezentaciju i održavanje koji se bave kulturnim dobrima. Osim državnog proračuna, sredstva su osigurana u proračunima jedinica lokalne i područne samouprave.

Specifičan način na koji su u Hrvatskoj osigurana sredstva je kroz spomeničke rente. Fizičke i pravne osobe koje obavljaju gospodarsku djelatnost u nepokretnim kulturnim dobrima, ili u namjenskim zaštićenim urbanim područjima, plaćaju rentu u iznosu od 2% prihoda. Od tog iznosa, 60% ide u gradski ili općinski proračun, a 40% u državni proračun, na raspolaganje Ministarstvu kulture koje koristi sredstva za promicanje očuvanja kulturne baštine u manje razvijenim sredinama. Proračunski prihodi od spomeničke rente isplaćuje se isključivo za zaštitu i očuvanje kulturnih dobara. Općenito se koristi za kulturna dobra u javnom vlasništvu, ali može se koristiti i za radove na privatnom posjedu - npr. u svrhu obnove fasada.

Sredstva iz proračuna mogu se koristiti za financiranje svih vrsta zaštitnih radova i aktivnosti - od istraživanja, dokumentiranja i izrade projektne dokumentacije, do restauracije i prezentacije radova - ali sredstva se, trenutno, ne koriste za ulaganja u projekte rehabilitacija.

Vanjski izvori financiranja rehabilitacije kulturne baštine su donacije, europski fondovi i krediti.

Vlasnik kulturnog dobra, prema Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, ima pravo na porezne i carinske odbitke i olakšice.

U Hrvatskoj su ostvareni preduvjeti za realizaciju projekata po modelu privatnog partnerstva između javnih i privatnih subjekata, ali do sada nije realiziran gotovo niti jedan projekt rehabilitacije ili obnove baštine po ovom modelu.

3.3.2.6. Zakonski tekstovi vezani za kulturnu baštinu s naglaskom na industrijsku baštinu

Postojeće zakonodavstvo koje može imati utjecaja na industrijsku baštinu je sljedeće:

Zakoni:

- Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN 69/99, 151/03, 157/03, 100/04, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14, 98/15, 44/17)

Pravilnici:

- Pravilnik o iskaznici i znački inspektora zaštite kulturnih dobara te načinu vođenja očevidnika o obavljenim pregledima (NN 129/99, 117/12, 124/12 - Ispravak)
- Pravilnik o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN 74/03, 44/10)
- Pravilnik o arheološkim istraživanjima (NN 102/10)
- Pravilnik o obliku, sadržaju i načinu vođenja Registra kulturnih dobara Republike Hrvatske (NN 89/11, NN 130/13)
- Pravilnik o određivanju kulturnih predmeta koji se smatraju nacionalnim blagom država članica Europske unije (NN 38/04);

- Pravilnik o označavanju nepokretnih kulturnih dobara i objekata u kojima su smještene zbirke kulturnih dobara (NN 12/06);
- Pravilnik o upisniku koncesija na kulturnom dobru (NN 77/15)
- Pravilnik o uvjetima, načinu i postupku čuvanja i korištenja dokumentacijske građe (NN 77/15)
- Pravilnik o dokumentaciji za izdavanje prethodnog odobrenja za radove na kulturnom dobru (NN 134/15)

Uredbe:

- Uredba o spajanju javnih ustanova restauratorske djelatnosti (NN 2/97, NN 119/01, NN 72/14);

Međunarodni pravni propisi:

- Konvencija Vijeća Europe o zaštiti arhitektonskog blaga Europe, Granada, 1985. (NN 6/94)
- Konvencija o zaštiti kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba i Protokol u vezi sa zabranom izvoza kulturnih dobara s okupiranih teritorija (NN Međunarodni ugovori 6/94).
- Zakon o ratifikaciji Europske konvencije o zaštiti arheološke baštine (revidirana) iz 1992. godine sastavljene u Valetti 16. siječnja 1992. godine (NN Međunarodni ugovori, 4/94 i 9/04 objava)
- UNESCO-va Konvencija o mjerama zabrane i sprečavanju nedozvoljenog uvoza, izvoza i prijenosu vlasništva kulturnih dobara, Narodne novine, Međunarodni ugovori, 12/93
- Konvencija o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine, (Narodne novine Međunarodni ugovori 12/93: usvojena u Parizu, 1972.) Republika Hrvatska stranka Konvencije na temelju notifikacije o sukcesiji od 8. listopada 1991. (Stupila na snagu 8. listopada 1991).
- Uredba o objavi Sporazuma između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Sjedinjenih Američkih Država o zaštiti i očuvanju određenih kulturnih dobara (NN Međunarodni ugovori, 9/06, 2/07 objava)
- Zakon o potvrđivanju drugog Protokola uz Konvenciju za zaštitu kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba (NN Međunarodni ugovori, br.11/05)
- Zakon o potvrđivanju Okvirne konvencije Vijeća Europe o vrijednosti kulturne baštine za društvo (NN Međunarodni ugovori 5/07)
- Zakon o potvrđivanju Konvencije o europskim krajobrazima (NN 12/02)

Hrvatski propisi usklađeni su s glavnim europskim zakonskim tekstovima, te konvencijama, preporukama i rezolucijama Vijeća Europe. U obzir su se uzela i iskustva drugih zemalja, uključujući njihovo zakonodavstvo u području zaštite kulturne baštine.

3.3.2.7. Odnos između zakonskih tekstova o kulturnoj baštini i drugih zakonskih tekstova i politika

Prostorno i urbano planiranje i strateška procjena utjecaja na okoliš

Postojeći Zakoni koji se odnose na ta pitanja:

- Zakon o prostornom uređenju (NN 153/13, 65/17)
- Zakon o poslovima i djelatnostima prostornog uređenja i gradnje (NN 78/15)
- Zakon o procjeni vrijednosti nekretnina (NN 78/15.)

- Zakon o graditeljstvu (NN 153/13, 20/17)
- Zakon o građevinskoj inspekciji (NN 153/13)
- Zakon o arhitektonskim i inženjerskim poslovima i djelatnostima u prostornom uređenju i gradnji (NN 152/08, 124/09, 49/11, 25/13)
- Zakon o postupanju s nezakonito izgrađenim zgradama (NN 86/12, 143/13, 65/17)
- Zakon o zaštiti okoliša (NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18)
- Uredba o strateškoj procjeni utjecaja planova i programa na okoliš (NN 03/17)
- Uredba o informiranju i sudjelovanju javnosti i zainteresirane javnosti u pitanjima zaštite okoliša (NN 64/08)

Nova Strategija prostornog razvoja Republike Hrvatske u svom osvrtu na odnos prema kulturnoj baštini kao manjkavosti u upravljanju graditeljskom baštinom spominje mnoge utjecaje - od klimatskih, preko globalnog onečišćenja, političkih prilika, neriješenih imovinsko-pravnih odnosa, promjene gospodarskog sustava i odnosa prema vlasništvu, krize gospodarstva, nestalnih odnosa na financijskim tržištima kapitala, liberalizacije tržišta nekretnina, špekulativnih zloporaba, nepoštovanja prostorno-planske dokumentacije, zakonodavnog okvira, pa sve do rata.

Unatoč kontinuiranom ulaganju u obnovu i održavanje kulturnih dobra, zbog svega iznesenog pojedine su vrste kulturnih dobara u nezadovoljavajućem stanju. Složeni zakonodavni okvir, teška gospodarska situacija posljednjih godina, nerazvijena društvena svijest, ograničavajući su čimbenici zaštite graditeljske baštine i njezine uloge u suvremenom društvu. Strategija prostornog razvoja Republike Hrvatske primjećuje i da evidencija i vrednovanje suvremene graditeljske produkcije kao i one s kraja 20. stoljeća nije potpuno provedena.

Strategija preporuča da se revitalizacija ekonomske uloge srednje velikih i malih gradova provodi i putem turizma temeljenog na privlačnosti kulturne baštine koja uključuje i industrijsko nasljeđe, na krajobraznim posebnostima, tradicionalnim vjerskim svetištima, zdravstveno-lječilišnoj tradiciji (neiskorišteni ili podiskorišteni potencijali geotermalnih voda), regionalno osmišljenim turističkim rutama, tradicionalnim lokalnim festivalima i inovativnim kulturnim proizvodima, gastronomiji.

Aktualni trenutak gospodarske krize popraćen investicijskim zastojem i bitno smanjenom aktivnošću građevinskog sektora upućuje na potrebu privremenog aktiviranja napuštenih i nekorištenih nekretnina za koje nije moguće predvidjeti trenutak privođenja planskoj namjeni odnosno osigurati sredstva za provedbu kvalitetne urbane preobrazbe ili sanacije. Ovaj je problem potrebno osvijetliti i u kontekstu činjenice da zatečena situacija nije posljedica samo recentne krize jer čak ni razdoblje stabilnog gospodarskog rasta do 2008. godine nije doprinijelo rješavanju pitanja desetljećima zanemarenih i nekorištenih lokacija, često opterećenih veličinom obuhvata buduće intervencije, posebnim ograničenjima zaštite i visokim ulaganjima potrebnima za provedbu zahvata.

Koristi privremenog aktiviranja napuštenih i nekorištenih nekretnina prepoznate su na svjetskoj razini - moguće kreiranje multidisciplinarnih platformi za djelovanje kulture i kulturnih industrija, poboljšanje

javne percepcije lokacije i lokalnog identiteta, sprečavanje vandalizma i daljnje devastacije, razvoj građanske participacije te kratkoročna financijska korist za vlasnike nekretnina neke su od njih.

Koncept privremenog korištenja na dinamičan način pridonosi općoj prilagodljivosti urbane strukture na okolnosti prisutne u realnom vremenu, a Strategija preporuča sljedeće oblike privremenog korištenja:

- javni otvoreni prostori: javni parkovi, urbani vrtovi i farme, dječja igrališta, površine za kućne ljubimce i dr.
- intervencije, aktivnosti i događanja vezana uz kulturu i umjetnost
- sport i rekreacija: skate parkovi, adrenalinski parkovi, urbane plaže i sl.
- poticanje poduzetničkih aktivnosti: prostori za startup tvrtke, trgovinu na otvorenom, zabavu
- javna parkirališta.

Treba spomenuti i *"Arhitektonske politike Republike Hrvatske 2013-2020, Apolitika, Nacionalne smjernice za izvrsnost i kulturu građenja"*, koje sadrže polazišta, izazove i inicijative koje će kroz provedbu doprinijeti kvaliteti izgrađenog okoliša.

Na temelju Zakona o prostornom uređenju, sustav prostornog planiranja uređen je na način da su prostorni planovi razvijeni i usvojeni na tri razine - državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini.

Strateške projekte i investicije od značaja za Republiku Hrvatsku planira Vlada Republike Hrvatske u državnom planu i nisu planirani u planovima niže razine. Na taj način se izbjegavaju i mogući sukobi ili nedostatak usklađenosti planova različitih razina.

Svi prostorni planovi su provedbeni plan, što znači da se na temelju tih planova mogu izdavati službeni akti za provedbu prostornih planova (lokacijske dozvole, dozvole za promjenu namjene i uporabe građevinskih radova, odluka o utvrđivanju građevinskih parcela, potvrde studija ucrtavanja parcela, građevinske dozvole). Dokument prostornog uređenja može se donijeti samo uz prethodnu suglasnost nadležnog Konzervatorskog odjela, čime se potvrđuje njegova usklađenost sa studijom očuvanja, odnosno utvrđenom sustavnom mjerom zaštite.

Prostorni planovi su usredotočeni na pretpostavke za očuvanje kulturnih dobara, ali ne i njihovu daljnju ulogu.

Odredba za graditeljstvo, gradnju, razvoj i infrastrukturu

Važeći zakoni koji se odnose na ta pitanja:

- Zakon o prostornom uređenju i gradnji (NN 76/07, 38/09, 55/11, 90/11, 50/12, 55/12, 80/13, 78/15)
- Zakon o graditeljstvu (NN 153/13, 20/17)
- Zakon o građevinskoj inspekciji (NN 153/13)
- Zakon o arhitektonskim i inženjerskim poslovima i djelatnostima u prostornom uređenju i gradnji (NN 152/08, 124/09, 49/11, 25/13)
- Zakon o postupanju s nezakonito izgrađenim zgradama (NN 86/12, 143/13, 65/17)
- Zakon o zaštiti okoliša (NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18)

- Uredba o strateškoj procjeni utjecaja planova i programa na okoliš (NN 03/17)

Svaki projekt u prostoru provodi se u skladu s prostornim planovima, posebnim propisima i lokacijskim i/ili građevinskim dozvolama. Lokacijska i/ili građevinska dozvola određuje, između ostalog, posebne uvjete predviđene zakonom koje tijela i osobe moraju poštivati, a u ovom slučaju riječ je o Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara Republike Hrvatske. Dozvole se moraju ishoditi prije pokretanja postupka za izdavanje lokacijske i/ili građevinske dozvole.

Ishođenje lokacijskih dozvola uređeno je Zakonom o prostornom uređenju, dok ishođenje građevinskih i uporabnih dozvola uređuje Zakon o graditeljstvu.

U svrhu izrade izvedbenog projekta za izvođenje građevinskih radova, koji ne podliježu izdavanju lokacijske dozvole, investitor može, prije pokretanja postupka za izdavanje građevinske dozvole, zatražiti obavijest o posebnim uvjetima u skladu s izvedbenim projektom za specifične građevinske radove na specifičnoj lokaciji koje je potrebno izraditi i informacije o načinu primjene ovog zakona i/ili posebnih odredaba prostornog plana. Uz zahtjev se prilaže kopija katastarskog plana, te opis i prezentacija građevinskih radova koji se planiraju izvoditi.

Izvedbeni projekt izrađuje tehničko rješenje koje je odredio glavni projekt, i izvedbeni projekt mora biti izrađen u skladu s glavnim projektom.

Posebni uvjeti i mjere zaštite koje se odnose na kulturna dobra su obavezni i uglavnom restriktivni, tako da ih potencijalni ulagači uglavnom vide kao dodatni teret.

Namjena i način korištenja nepokretne kulturne imovine utvrđuje se odlukom nadležnog tijela koje može odrediti namjenu i način korištenja nepokretne kulturne imovine kada to smatra neophodnim. Vlasnik je obavezan ishoditi od nadležnog tijela prethodnu dozvolu za prenamjenu kulturnog dobra. Vlasnicima su na raspolaganju dostatni savjeti o tome kako napraviti promjene na kulturnom dobru kako bi se omogućile nove namjene. Ako vlasnik koristi kulturno dobro u suprotnosti s utvrđenom namjenom, a to dovede do štete na kulturnom dobru, nadležno tijelo može donijeti odluku koja obavezuje vlasnika da popravi štetu i ponovno vrati kulturno dobro u izvorno stanje, ako je to moguće. Ponekad su propisane mjere previše restriktivne i ne idu u korist rehabilitacije već stroge zaštite.

Procjena utjecaja zahvata na okoliš daje uvid u moguće izravne i neizravne utjecaje zahvata, uključujući na kulturnoj baštini. Procjena utjecaja zahvata na okoliš provodi se prije izdavanja lokacijske dozvole za provedbu zahvata ili drugih odobrenja zahvata za koje nije potrebna lokacijska dozvola.

Prirodna baština i zaštita okoliša

Prema Zakonu o ustrojstvu i djelokrugu ministarstva i drugih središnjih tijela državne uprave, Ministarstvo zaštite okoliša i energetike obavlja administrativne i druge poslove koji se odnose na zaštitu prirode i okoliša.

Zakon o zaštiti okoliša uređuje načela zaštite okoliša i održivog razvoja, kao i sve vidove zaštite elemenata okoliša. Odnos između zaštite okoliša i kulturne baštine se uglavnom temelji kroz osiguranje održivog

razvoja, a jedan od ciljeva je zaštita i obnova kulturnih i estetskih vrijednosti krajobraza. No, kroz isti propis kulturna baština se ne razgrađuje zasebno već je zaštita baštine glavna poveznica između zaštite kulture i kulturne baštine u smislu zajedničkog shvaćanja njene važnosti i potrebnih napora da se ta zaštita osigura.

Veza između očuvanja prirode i kulturne baštine se uglavnom ostvaruje kroz upravljanje zaštićenim područjima na kojima se nalazi kulturna imovina, ili zaštićenim područjima koja se preklapaju s područjem na kojem se nalazi kulturna imovina.

Ostali zakoni

Ostali zakoni koji se odnose na kulturnu baštinu su:

- Kazneni zakon (NN 25/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17) i Prekršajni zakon (NN 107/07, 39/13, 157/13, 110/15, 70/17)

Ako se prekrše odredbe Zakona o zaštiti i očuvanju kulturne baštine, može se pokrenuti kazneni ili prekršajni postupak.

- Zakon o koncesijama (NN 69/17)

Prema Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, za koncesije koje nisu utvrđene ovim zakonom, primjenjuje se Zakon o koncesijama.

- Zakon o komunalnom gospodarstvu (NN 36/95, 109/95, 21/96, 70/97, 128/99, 57/00, 129/00, 59/01, 26/03, 82/04, 110/04, 178/04, 38/09, 79/09, 153/09, 49/11, 84/11, 90/11, 144/12, 56/13, 94/13, 153/13, 147/14, 36/15)
- Zakon o općem upravnom postupku (NN 47/09)

Kad je riječ o pravima, obvezama i pravnom interesu fizičkih ili pravnih osoba vezano za Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, primjenjuje se Zakon o općem upravnom postupku.

U Upravi za zaštitu kulturne baštine razvijen je IT sustav za kulturnu baštinu (ISKB) Republike Hrvatske, nazvan TEUTA, za potrebe onih koji se bave zaštitom i očuvanjem kulturne baštine. Okosnicu TEUTA-e čine:

- Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske
- Središnji inventar kulturne baštine Republike Hrvatske
- dokumentacijske zbirke iz područja kulturne baštine (foto knjižnice, knjižnice fotografija/CD-a, knjižnice karti, mikrofilmovi)
- prijedlozi programa za rad na zaštiti kulturnih dobara
- adresar relevantnih osoba i ustanova iz područja zaštite kulturne baštine i veliki broj pomoćnih baza podataka koje su od važnosti za rad službi za zaštitu kulturne baštine.

Sustav je usklađen s europskim standardima u smislu sadržaja i strukture informacija, te tehničkim platformama na kojima je sustav razvijen, tako da su ostvareni preduvjeti za brzu i laku razmjenu informacija sa sličnim ustanovama u Hrvatskoj.

Sustav ima svrhu pružiti uvid u popis kulturnih dobara u Republici Hrvatskoj, pružiti uvid u razinu dokumentiranja i postojeću dokumentaciju o kulturnim dobrima te olakšati sveukupnu zaštitu i

upravljanje kulturnom baštinom. Trenutno se računalni sustav TEUTA, koji objedinjuje sve baze podataka o kulturnoj baštini, može koristiti samo za svakodnevni rad unutar Ministarstva kulture.

Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske je javna knjiga kulturnih dokumenata koju vodi Ministarstvo kulture. Sadrži tri popisa: Popis zaštićenih kulturnih dobara, Popis kulturnih dobara od nacionalne važnosti i Popis preventivno zaštićenih dobara.

3.3.2.8. Oblici zaštite nepokretne baštine

Kulturna baština u Republici Hrvatskoj uživa posebnu zaštitu. Sadašnje zakonodavstvo definira sve vrste kulturnih dobara: nepokretnu, pokretnu i nematerijalnu baštinu. Nepokretna kulturna dobra su podijeljena u pojedinačna kulturna dobra (građevine, dijelovi građevina ili građevine i njihovo okruženje) i kulturno-povijesna područja. Prema Napatku o načinu utvrđivanja sustavnih mjera za zaštitu nepokretnih kulturnih dobara, pojedinačna kulturna dobra dijele se na memorijalne građevine i komplekse, civilne građevine i komplekse, vojne građevine i komplekse, sakralne građevine i komplekse i urbane dodatke. Kulturno-povijesna područja su: povijesno-memorijalna područja, povijesna naselja ili dijelovi naselja i kulturni krajobrazi.

Prvi korak ka zaštiti i očuvanju kulturnih dobara je usvajanje odluke o preventivnoj zaštiti, kao privremenoj mjeri. Osnovni kriteriji za procjenu kulturnog dobra su njegova svojstva, važnost i funkcija, vrijeme nastanka i posebni kriteriji specifični za pojedinačne vrste kulturnih dobara. Detaljni kriteriji o zaštitnim propisima o kulturnoj baštini su propisani u Naputcima za procjenu kulturnih svojstava predloženih za upis u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske.

Nakon stručne procjene, Uprava za zaštitu kulturne baštine izdaje odluku kojom se potvrđuju značajke kulturnog dobra. Ista odluka definira sustav mjera zaštite koje se moraju poduzeti i obvezu da se kulturna dobra upišu u Registar na Popis zaštićenih kulturnih dobara.

Pojedinačno kulturno dobro, za koje se utvrdi, nakon postupka procjene, da je od nacionalne važnosti za Republiku Hrvatsku, upisuje se u poseban dio Registra, na Popis dobara od nacionalne važnosti.

Do lipnja 2018. godine, ukupno 8.452 kulturnih dobara bilo je zaštićeno upisom u Registar, od kojih su 6.235 bila nepokretna kulturna dobra. Od ukupnog broja nepokretnih dobara, 544 su kulturno-povijesna područja, 5.679 su pojedinačna zaštićena nepokretna kulturna dobra, a 12 ih je kulturnih krajobrazu.

Nadležna županija, grad ili općinsko tijelo može kulturna dobra, koja nisu zaštićena ovim Zakonom, proglasiti zaštićenim kulturnim dobrima od lokalne važnosti. Prema Pravilniku o Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske, Uprava za zaštitu kulturne baštine vodi evidenciju kulturnih dobara od lokalne važnosti, kao poseban dio Registra.

Kako bi se postiglo sveukupno očuvanje pojedinačnih kulturnih dobara, mjere zaštite zahtijevaju da se zaštitni radovi, unutar posebno definiranih prostornih granica, a koji mogu biti na štetu cjelovitosti kulturnih dobara, poduzimaju samo uz prethodnu autorizaciju nadležnog tijela.

Sustav mjera zaštite na kulturno-povijesnom području uspostavljen je na temelju posebnih Naputaka o načinu utvrđivanja sustava mjera zaštite za nepokretna kulturna dobra koja su predložena za upis u Registar kulturnih dobara. U skladu s povijesnim, kulturnim, urbanim i arhitektonskim vrijednostima područja, propisane su tri razine režima zaštite:

- potpuna zaštita povijesnih građevina (Zona A)
- djelomična zaštita povijesnih građevina (Zona B)
- zaštita u neposrednoj okolini (Zona C).

Naglasak Zakona o očuvanju i zaštiti kulturne baštine je na zaštiti i očuvanju resursa, a ne na njihovoj rehabilitaciji. Ministarstvo kulture je definiralo Strategiju zaštite, očuvanja i održivog gospodarskog korištenja kulturne baštine Republike Hrvatske (2011.-2015.), s naglaskom na rehabilitaciju kulturne baštine. Osnovni strateški cilj je osigurati ulogu kulturne baštine u gospodarstvu i nacionalnom razvoju te vitalnu ulogu koju imaju stari povijesni gradovi u ekonomskom rastu i razvoju na lokalnoj razini.

3.3.2.9. Provođenje, sankcije i kaznene mjere

Bilo koja aktivnost koja se obavlja na kulturnom dobru, (rekonstrukcija, poboljšanje i adaptacija kulturnih dobara, očuvanje, restauracija, premještanje kulturnih dobara i slične aktivnosti) uključujući građevinske radove na području zaštićenog povijesnog naselja, a koja bi mogla narušiti cjelovitost kulturnog dobra, može se obavljati samo uz odobrenje nadležnog tijela. Za obavljanje aktivnosti za koje treba lokacijska dozvola, postupak uključuje ishođenje dokumenta u kojem se navode uvjeti zaštite za kulturno dobro, a dokument izdaje nadležni konzervatorski odjel.

Inspekciju provode inspektori za zaštitu kulturnih dobara pri Ministarstvu kulture. Isto tako, zaposlenici konzervatorskih odjela uz svakodnevne zadatke nadzora nad radovima koji se obavljaju na kulturnom dobru, također kontroliraju zakonitost i kvalitetu radova te ukazuju na sve nepravilnosti.

Ako izvođač provodi aktivnosti na kulturnom dobru bez ili u suprotnosti s potrebnim odobrenjem, konzervatorski odjel može privremeno obustaviti radove ili naložiti izvođaču da vrati kulturno dobro u prijašnje stanje. Ako inspektor utvrdi da se aktivnosti ne provode u skladu sa Zakonom i drugim propisima, inspektor izdaje pisani dokument o nepravilnostima, utvrđuje mjere koje se moraju poduzeti i njihove rokove. Inspektor može izdati i naplatiti kaznu na licu mjesta. Ako je potrebno, tijekom obavljanja nadzora i poduzimanja mjera, inspektor može zatražiti pomoć nadležne policijske postaje.

Kada konzervatorski odjel utvrdi da vlasnik ne brine o kulturnom dobru u skladu sa Zakonom, da ga ne čuva ili redovno održava te da je dobro izloženo mogućem oštećenju ili uništenju, nadležno tijelo obvezuje lokalnu upravu da dodijeli kulturno dobro privremenom skrbniku. Privremeni skrbnik obavezan je zaštititi i očuvati kulturno dobro prema nuputcima konzervatorskog odjela, na trošak vlasnika.

Isti postupak je predviđen u slučaju da vlasnik privremeno napusti kulturno dobro te ga time izloži izravnoj opasnosti od oštećenja ili uništenja, a ako vlasnik trajno napusti kulturno dobro, ono postaje vlasništvo Republike Hrvatske.

3.4. Prijedlozi za ponovnu uporabu industrijske baštine: koncepti, ideje ponovne uporabe, ideja prostornog opremanja

Očuvanje i ponovna upotreba industrijske baštine postaje aspekt interesa za širok raspon sudionika, izravno ili neizravno povezanih s razvojem ideje nacionalnog identiteta i kulture. Glavni projekti urbane regeneracije provode se kao dio kulturne politike te su opravdani javnim interesom za ponovnu upotrebu nasljeđene baštine. Poznato je da globalizacija zahtijeva preobrazbu gradova, iz industrijskih centara u kulturne.

Ponovna upotreba industrijske baštine, kao učinak globalizacije, često zahtijeva nove specijalizacije, koja su najčešće u kombinaciji s povijesnim i kulturnim aktivnostima. Kod industrijskih gradova, mjerama održivog razvoja imovina postaje kulturna baština. Navedene mjere materijaliziraju se u akcijama u kojima se stari prostori pretvaraju u nove te doprinose stvaranju novih radnih mjesta i održivosti.

3.4.1. Primjeri različitih koncepata ponovne uporabe

Promatrajući globalno, dosad viđeni pristupi procesu regeneracije industrijske baštine najčešće se ogledaju u pretvorbi prostora za komercijalne, stambene, mješovite i kulturne namjene. Najuspješniji primjeri uzimaju u obzir sve faktore, a ne samo užu lokaciju pa se tako prema karakteristikama dostupne infrastrukture, potrebama populacije koja okružuje kompleks, raznim socio-ekonomskim parametrima te potencijalnim rizicima povezanih sa investiranjem nastoje pronaći međusobno komplementarne funkcije kao što su stambena, poslovna i kulturna kako bi se na taj način prostor učinio primamljiv korisnicima i ostvarili dugoročni ciljevi samodrživosti.

Senzibilitet prema industrijskoj baštini u posljednjem desetljeću u Hrvatskoj jača, no unatoč velikom potenciju koju takva baština pruža, vrlo su rijetki primjeri uspješne prenamjene, uz poštivanje izvornog stanja. Primjetan je i nedostatak strategije i pronalaženja adekvatnog mjesta koje industrija ima u suvremenoj kulturi. U nastavku se navodi nekoliko uspješnih primjera ponovne uporabe, odnosno prenamjene takvih prostora:

3.4.1.1. Gradska knjižnica Labin (rudarski kompleks Pijacal, Labin, Hrvatska)

Nova Gradska knjižnica u Labinu smjestila se u nadzemnim tvorničkim prostorima Pijacala, nekadašnjeg ugljenokopa u Labinu. Rudnik i cijela rudarska industrija u Gradu Labinu ugašeni su krajem osamdesetih godina, ali su tamošnje tvorničke zgrade zaštićene kao vrijedni primjerci industrijskog nasljeđa - nepokretno kulturno dobro Rudarsko-industrijski kompleks "Pijacal" (oznaka Z-2719).

Ova ideja prenamjene starih i napuštenih objekata, u nešto novo, kulturno i reprezentativno prati uspješne europske i svjetske primjere. Osim knjižnice, u narednim fazama podrazumijeva se i preuređenje ostalih građevina na lokaciji čitave zone Pijacala.

Grad Labin je 2006. godine kupio tzv. „mramornu dvoranu“ u bivšoj upravnoj zgradi ugljenokopa s namjerom njegove adaptacije u novu gradsku knjižnicu, a projekt je promoviran i brendiran pod nazivom „Rudnici kulture“.

Slika 4: Prostor „kupačila“ unutar rudarskog kompleksa Pijacal prije adaptacije

Građevinski radovi na obnovi prostora izvađani su u uskoj suradnji s konzervatorima, tako da je „mramorna dvorana“ ostala izvorno netaknuta, a krovna staklena kupola, masivna ulazna vrata i drugi detalji detaljno su rekonstruirani u skladu s originalnim izgledom. Knjižnica je integrirana u autentični ambijent rudarskoga nasljeđa.

Nova Gradska knjižnica svečano je otvorena 15. listopada 2013. godine sa svim sastavnicama koje tvore suvremenu Gradsku knjižnicu - ugodan i gostoljubljiv prostor, cjelodnevnu otvorenost, svu potrebnu informacijsku i komunikacijsku tehnologiju, stručno osoblje, bogat knjižnični fond i knjižnične usluge za sve građane svih dobni skupina.

Slika 5: Gradska knjižnica Labin

Nova Knjižnica sastoji se od nekoliko odjela potrebnih za funkcioniranje knjižnične djelatnosti koji su koncipirani tako da podržavaju ulogu knjižnice kao javnog prostora za interakciju građana: Odjel za odrasle, Dječji odjel, Odjel za mlade, Odjel multimedije, Studijski odjel, Zavičajna zbirka i Polivalentna dvorana s maksimalno 110 sjedećih mjesta koja je fizički izdvojena iz prostora Gradske knjižnice te ima zaseban ulaz i funkcionira neovisno od ostalih aktivnosti Knjižnice. Koristi se za razna kulturna i javna događanja te za animacijske, edukativne i kreativne radionice i igraonice.

3.4.1.2. Lauba (Zagreb, Hrvatska)

Počeci zgrade Kuće Lauba sežu u 1910. godinu kada ju je projektiralo građevinsko poduzeće Emil Eisner i Adolf Ehrlich te je služila kao jahaonica u sklopu vojnog kompleksa austrougarske vojske. Kasnije postaje tvornica specijalizirana za proizvodnju vrhunskog damasta u kojoj je 1923. djelovala Tvornica za pamučnu industriju d.d., kao podružnica bečke tvrtke Hermann Pollack i sinovi. Zgrada ostaje u funkciji kao tkaonica Tekstilnog kombinata Zagreb koji u njoj djeluje sve do 2008. godine.

Slika 6: Lauba

Zgrada Laube danas je jedina sačuvana građevina iz vojnog kompleksa te se radi o zaštićenom spomeniku kulture što je zahtijevalo adaptaciju na način da se sačuvaju vrijedne povijesne karakteristike.

Ovaj zaštićeni spomenik kulture adaptiran je za suvremeni izložbeni prostor uz očuvanje vrijednih povijesnih karakteristika te prilagodbu specifičnim potrebama radova suvremene umjetnosti. U ogromnom hangaru smještena je galerija, a iza staklenih fasada na podignutoj razini unutar samog izložbenog prostora, svojevrsnoj tribini, nalaze se uredi i ostali poslovni prostori.

Lauba pretežito izlaže radove hrvatskih vizualnih umjetnika te doprinosi podizanju javne svijesti o modernoj i suvremenoj hrvatskoj umjetnosti i kulturi predstavljajući aktualne kulturne i umjetničke projekte koji dolaze iz različitih kulturnih sfera te sudjeluje u internacionalnim kulturnim tokovima.

Lauba nudi i najam prostora za potrebe organizacije svečanih večera, konferencija, koncerata te vjenčanja.

3.4.1.3. Gliptoteka (Zagreb, Hrvatska)

Gliptoteka (grc. glyptos - izduben i theke - spremnica; u izvornom značenju zbirka gema, a u proširenom značenju muzej skulpture) smještena je u nekadašnji industrijski objekt kožare, čija je gradnja započela 1864. godine i postupno se proširivala do najvećega industrijskog pogona u Zagrebu. Katastrofalni požar 1926. godine uništava veći dio pogona, a 1938. godine kožara prestaje s radom.

Slika 7: Gliptoteka

HAZU Gliptoteka je svojom namjenom jedinstvena na području Hrvatske. Osnovana je 1937. godine pod nazivom Gipsoteka s ciljem prezentiranja gipsanih odljeva arhitektonske plastike nepokretnih spomenika hrvatske kulturne baštine. Osnivač Gipsoteke, prof. dr. Antun Bauer, inicira njezino preseljenje 1940. u nekadašnji industrijski objekt kožare. Tijekom Drugoga svjetskog rata u većem dijelu kompleksa bila su različita skladišta, a od 1950. Gliptoteka je sastavni dio Hrvatske akademije znanosti i

umjetnosti, te se profilira kao muzej skulpture u kojem se može sagledati kiparsko stvaralaštvo od antike do danas. Uz postojeći muzejski kompleks, 2000. godine izveden je i Park skulpture (realizacija akademika Miroslava Begovića).

Slika 8: Izložbeni prostor Gliptoteke

Gliptoteka danas raspolaže prostorom većim od 14.000 m² te čuva i izlaže najveću zbirku skulptura (više od 13.000 eksponata) u Hrvatskoj, kako sadrenih odljeva, tako i originalnih djela hrvatskoga kiparstva 19. i 20. stoljeća.

Kompleks Gliptoteke s kulturnog i urbanističkog aspekta ističe se kao najznačajnija prenamjena jer je upravo u svojoj koncepciji idealna intervencija - sačuvan je čitav industrijski kompleks u središtu grada koji je namijenjen kulturnim sadržajima.

3.4.1.4. La fabrica (Barcelona, Španjolska)

Slika 9: La fabrica prije intervencije

La fabrica je prostor bivše tvornice cementa veličine 3.100 m² izgrađene u razdoblju nakon Prvog svjetskog rata koja se nalazi u blizini Barcelone, Španjolska. Nakon što je arhitekt Ricardo Bofill kupio prostor napuštene tvornice u 1973. godini, počinje njezin preobražaj koji traje punih 50 godina. Kompleks danas pruža prekrasnu i raznoliku seriju prostora od brutalizma do nadrealista s industrijskim okusom, a nakon niza procesa postojeća struktura

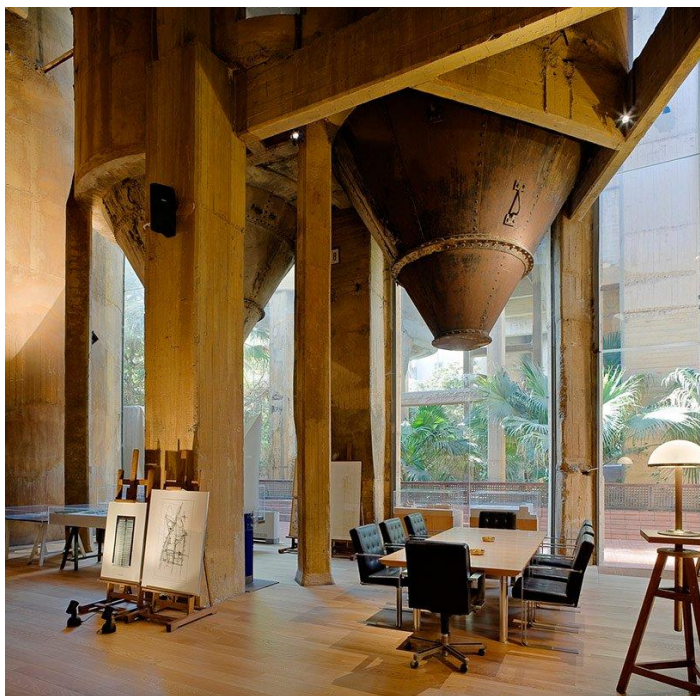
pretvorena je u studio, galeriju, vrt i dom, a cijelo područje unutar napuštene tvornice zahvaćen je vegetacijom.

Slika 10: La fabrica danas

Intervencija se u početnoj fazi sastojala od proračunatog rušenja pojedinih elemenata koji nisu mogli biti upotrebljivi ili su bili nesigurni, kako bi se otkrile skrivene prostorije, stvorile nove veze između različitih dijelova zgrade i do tada neupotrebljive dijelove, kao što su silosi s cementom, učinilo pristupačnima. Slijedila je faza sadnje kroz koju se stvorio niz vrtova unutar prostorija, krovnih oaza i vegetativnih čvorova kako bi se utjecajem vremena zamaglila linija između prirode i kompleksa.

U konačnici, intervencije u samu betonsku osnovu kompleksa i opremanje prostora rezultiralo je današnjim stanjem objekta koje se i dalje nadograđuje. Oblik i funkcija ostaju isključivi jedni od drugih.

Kompleks je dokaz da se jedinstvena priroda tvornice može uklopiti u bilo koji prostor ako je ideja dovoljno dobra da prilagodi ponovnu upotrebu postojećim uvjetima. Kompleks se koristi prije svega kao arhitektonski studio, galerijski prostor opremljen prostorom za čitanje i relaksaciju te prostor u kojem sam vlasnik kompleksa živi.

Danas je La fabrica i prvorazredna turistička atrakcija.

3.4.1.5. Grünerløkka Studenthus (Oslo, Norveška)

Studentski dom Grünerløkka dio je studentskih smještajnih kapaciteta u gradu Oslu, Norveška te se nalazi u blizini rijeke Akerselva i The Oslo School of Architecture and Design.

Prije nego što je postao studentski dom, prostor je bio silos za žito i skladište kukuruza koji je pripadao tvrtki Nedre Foss Mill u razdoblju između 50-ih i 90-ih godina 20 stoljeća.

Slika 11: Studentski dom Grünerløkka

S obzirom da je kompleks bio napušten, a Oslo je kao grad rastao, došlo je do potrebe za prenamjenom starih nefunkcionalnih zgrada kako bi se prilagodile suvremenim potrebama. Nakon što je 1993. godine od strane lokalne uprave prihvaćen prijedlog za prenamjenu u studentski smještaj, 1999. godine su započeli građevinski radovi. Radovi su završili i prostor je otvoren javnosti 2001. godine. Ukupni troškovi prenamjene zgrade iznosili su oko 190 milijuna kuna.

Zahvaljujući okruglom obliku, zgrada je izvrsna za širenje prirodnog svjetla, ali i izazov za opremanje, te su stoga sve sobe unaprijed namještene kako stanari ne bi imali problema s nalaženjem adekvatnog namještaja.

Betonska zgrada je visoka 19 katova, no glavni je ulaz zapravo četvrti kat zbog nagiba terena. Silos se sastoji od sedam redova po tri okrugla međusobno povezana tornja koji izgledom podsjećaju na laboratorijske epruvete te zgrade pravokutnog oblika na jednoj strani, koja se koristi za glavne društvene prostore te komunikaciju (dizala i hodnici).

3.4.1.6. Tvornica šibica (Žilina, Slovačka)

U gradu Žilinase nalazi zgrada koju stanovnici nazivaju "sirkáreň", a koja je imala različite namjene i mijenjala mnogo vlasnika. Objekt su izgradila braća Weider iz Budatina koji su 1906. godine kupili zemljište i izgradili tvornicu slatkiša i parnu kupelj.

Slika 12: Današnji izgled Tvornice šibica

Godine 1908. braća Weider promijenila su naziv radionice u "Tvornica za proizvodnju slatkiša i čokolade", međutim, ista se zatvorila 1914. godine kada prostor kupuje Samuel Wittenberg. Objekt je nakon pribavljanja svih dozvola, rekonstruiran u tvornicu šibica. Zahvaljujući nasuvremenijim strojevima za zaštitu i odvođenje plina, Tvornica šibica Samuel Wittenberg i Sin bila je poznata po svojoj proizvodnji, ne samo u Slovačkoj, nego i u inozemstvu. Proizvodi tvrtke obilježeni su zaštitnim znakom W.S., a budući da su pakiranja sadržavala i naziv Žilina, tvornica je proslavila ime grada. Nakon 1948. tvrtka je promijenila ime u Drevoindustriju Bratislava, zatim u Drevoindustriju Liptovský Mikuláš i 1955. u nacionalno poduzeće Súľov Bytča. Od 1958.

nadalje u vlasništvu je Drevoindustrije Žilina. Prostor je zatim preuzela tvrtka Obnova, koja je imala tvornicu konopa, kao i drvodjelačku djelatnost, a izrađivala je i otirače.

Godine 1993. tvrtka Žilmont kupila je zgradu koja je tada bila u vlasništvu grada. Žilmont je jedina tvrtka u Slovačkoj koja proizvodi penjačku i statičku užad, užad, trake i opremu. Stoga, u potkrovlju i tornju tvornice zvanom GILL ARENA, ima svoja vlastita testna penjališta i centar za obuku. Zgrada je jedan od rijetkih preostalih primjera industrijske baštine 20. stoljeća u Slovačkoj te je cijenjena zbog čistoće stila i autentičnosti. Zgrada je primjer ponovne uporabe gdje je zadržana industrijska poduzetnička djelatnost.

3.4.1.7. Ark projekt (Bukurešt, Rumunjska)

Ponovno korištenje bivše zgrade carinskog skladišta u glavnom gradu Rumunjske, Bukureštu, primjer je revitalizacije industrijske baštine.

Uredi takozvanog carinskog skladišta sagrađeni su 1898. godine, a prenamjena je osmišljena u sklopu „Ark“ projekta. Prije provedbe projekta zgrada nije bila korištena 16 godina. Zgrada je povijesni spomenik, a trenutno služi kao sjedište nekoliko tvrtki. U sklopu projekta obnovljena je izvorna arhitektura, a zgrada je pretvorena u uredski kompleks za različite industrije te je osmišljen javni prostor posvećen izložbama.

Slika 13: Ark projekt, Bukurešt

Iako u procesu ponovne uporabe nije odabrana turistička alternativa, obnova zgrade potakla je stvaranje novih radnih mjesta. Kao prvi uspješni model proveden u Bukureštu, projekt je potaknuo daljnje projekte očuvanja baštine i kulturnu održivost.

3.4.1.8. Nacionalni muzej suvremene umjetnosti (EMST) (Atena, Grčka)

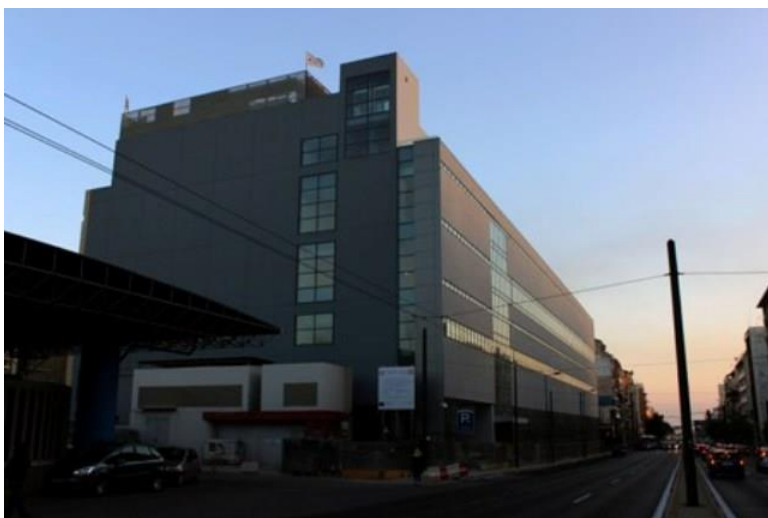
Industrijalizacija u Grčkoj počela je u drugoj polovici 19. stoljeća što je 100 godina kasnije u odnosu na ostatak Europe te se nastavila do sredine 20. stoljeća. Prvi pokušaji obnove i zaštite industrijske baštine zabilježeni su početkom 80-ih godina prošlog stoljeća. Nova upotreba takvih industrijskih prostora je u većini slučajeva povezana s kulturom. Na primjer, takvi su prostori pretvoreni u muzeje, izložbene dvorane, edukativne prostore, umjetničke i tehnološke radionice, laboratorije, knjižnice, višenamjenske prostore koji mogu ugostiti kazališne predstave, filmske projekcije, glazbene događaje i hotelske smještajne objekte. Također se koriste za smještaj atletskih i plesnih događanja, prezentaciju lokalnih proizvoda, ili kao kafići, restorani, barovi, itd.

Slika 14: Pivovara FIX prije prenamjene

U 1860.-ima Johann Fix (Fuchs), porijeklom Bavarac koji se trajno nastanio u Grčkoj, razvija zanimanje za industriju pivarstva i uspostavlja FIX pivovaru. Povećana potražnja u to doba stvorila je potrebu za većim objektom pa se pivovara seli s početne lokacije na novu, nedaleko Zeusovog hrama. Objekt se tijekom godina dodatno proširuje, a gradnja je dovršena 1961. godine. Zgrada je dizajnirana po principima modernizma - dinamičnog oblika, jasnih i sivih linija s velikim otvorima i naglaskom na horizontalnoj osi.

Slika 15: Pivovara FIX nakon prenamjene

Kasnih sedamdesetih godina proizvodnja je prebačena iz Atene, a zgrada je ostala neiskorištena. 1994. godine prisilnim izvlaštenjem zgrada dolazi u vlasništvo Attiko Metro S.A. te je sjeverni dio zgrade srušen kako bi se omogućilo mjesto za izgradnju podzemne željeznice. U veljači 2000. godine, nakon prenamjene, u prizemlju zgrade Ministarstvo kulture i Zaklada Yannis Tsarouchis organiziraju izložbu. Iste je godine u ovaj objekt privremeno

uselio novoosnovani Nacionalni muzej suvremene umjetnosti (EMST). U konačnici, odlučeno je da će preostali dio stare FIX pivovare postati stalni dom Muzeja, a 2002. godine potpisan je ugovor između Attiko Metro S.A i Nacionalnog muzeja suvremene umjetnosti.

3.4.1.9. Gasometer (Beč, Austrija)

Revitalizacijom četiri nekadašnja spremnika plina u Beču, očuvana je industrijska baština, a njihovom prenamjenom oživljena je i cijela bivša industrijska četvrt Simmering, negdašnja gradska periferija. Spremnici su građeni od 1896. do 1899. godine pokraj Gaswerk Simmering plinare, a služili su za opskrbu gradskim plinom. U vrijeme građenja spremnici su bili najveći u cijeloj Europi.

Slika 16: Gasometer

Spremnici su zatvoreni 1984. godine, ali su već prije zaštićeni kao povijesna znamenitost, a sačuvan je samo vanjski zid od opeke i dijelovi krova. Danas je naselje Gasometer atrakcija grada Beča te često mjesto snimanja filmova i glazbenih spotova. Gradska je uprava poduzela mjere za preoblikovanje i restauraciju zaštićenih spomenika te je raspisan natječaj za njihovu novu uporabu. Svaki je spremnik bio unaprijed podijeljen na nekoliko posebnih zona: stanovanje (apartmani na vrhu), posao (uređi u sredini), zabava i shopping (trgovački centri u prizemljima). Sva su četiri Gasometra spojena posebnim trgovačkim centrom, čiji se središnji ulaz nalazi u Gasometru A, dok se između Gasometra B i C nalazi stakleni most koji ih povezuje. U sklopu Gasometra B nalaze se koncertna dvorana i studentski dom, za koji je jedan od najboljih u cijelom Beču jer ima vlastitu saunu, teretanu i prostoriju za pokuse.

3.4.2. Tehnički, okolišni i ekonomski kriteriji: tehnička izvedivost, sukladnost s tehničkim propisima, normativima i standardima, primjerena prometna rješenja

Proces regeneracije industrijske baštine vrlo je kompleksan zbog složenosti koja karakterizira mnoga industrijska mjesta pa je potrebno i pažljivo odrediti korake u procesu regeneracije. Kompleksnost utvrđivanja točnih koraka kako bi se utvrdila i procijenila industrijska područja kao baština, a time i utvrdio mogući put regeneracije, leži u specifičnostima i različitim faktorima koji prate svaku pojedinu lokaciju. Zato je potrebno ostvariti individualni pristup na svakoj od lokacija.

Najbolji način očuvanja arhitektonske baštine je njeno aktivno korištenje. Nova namjena mora biti kompatibilna s građevinom, na način da zadrži njen povijesni karakter i arhitektonske vrijednosti, ali i da istovremeno “ugosti” nove namjene, te prihvati modifikacije i dodatke. Kao dio životnog procesa zgrade, prilagodljiva ponovna upotreba ohrabruje nove promjene koje bi se mogle dogoditi u budućnosti i ostavlja prostor za buduće namjene u istom prostoru za sljedeće generacije.³

Sve tri komponente održivosti: ekološka, društvena i ekonomska, objašnjavaju da je kulturna raznolikost bitna komponenta kulturnog identiteta, osjećaj zajedništva pripadnosti, socijalnog uključivanja i

³ Martinović, A.: Prilagodljiva ponovna upotreba industrijske baštine u procesu urbane regeneracije, Ljubljana, 2017.

sudjelovanja.⁴ Društvena održivost se bavi ulogom ljudskih resursa i našeg angažmana u razvojnom procesu društva. Svijest cijele zajednice usko je povezana s društvenim razvojem.

Prije odlučivanja o implementiranju nove namjene u degradirane komplekse industrijske baštine, kako bi se udovoljilo zahtjevima društvene održivosti, potrebno je ispitati sadašnje potrebe zajednice. Regeneraciju treba provoditi imajući na umu socijalnu održivost, naročito osiguravajući da zadovolji kvalitetu života ljudi koji žive i rade u tom području.

Iz tog razloga, u suradnji s lokalnim dionicima, istražene su mogućnosti prenamjene najpotentnijeg bivšeg industrijskog objekta u Općini Lokve - Tehničke kuće na brani, te je donesen zajednički zaključak koji je podržao i vlasnik objekta - HEP Proizvodnja d.o.o., a to je da se objekt koristi za rad neprofitne udruge IEC Processus montanus sa sjedištem u Lokvama, koja će je u skladu sa svojom djelatnošću koristiti u istraživačke svrhe u području arheologije, povijesti, antropologije, etnologije, razvoja turizma, odnosno za edukaciju, različita znanstvena okupljanja, seminare, prezentacije, muzejsko-galerijske i kreativno-umjetničke aktivnosti, obradu i čuvanje prikupljene građe, administrativne poslove te kao radni i smještajni prostor terenskih timova istraživača, učenika i studenata, polaznika seminara, škola u prirodi i drugih grupa čije se aktivnosti uklapaju u njezine djelatnosti.

IEC Processus montanus broji pedesetak članova aktivno uključenih u provedbu različitih projekata, redom afirmiranih hrvatskih znanstvenika i stručnjaka u područjima humanističkih, društvenih i prirodnih znanosti, među kojima petnaestak doktora i dvadesetak magistara znanosti. U okviru partnerstva u provedbi projekata IEC-a sudjeluje nekoliko partnerskih domaćih i stranih institucija i ustanova među kojima Povijesni i pomorski muzej Hrvatskog primorja Rijeka, Institut za antropologiju Zagreb, Arheološki muzej Zagreb, Tehnički fakultet Rijeka, Brodostrojarska škola Rijeka, University of Wyoming (USA) te sve osnovne i srednje škole na području Gorskog kotara.

Na provedbi projektnih aktivnosti u IEC-u Processus montanus planiran je jedan zaposlenik, a u narednim razdobljima dva.

S obzirom da je Gorski kotar u kulturno-znanstvenom smislu jedno od najslabije istraženih područja u Republici Hrvatskoj, projektom će se poslati snažna poruka o potrebi uklanjanja tog nedostatka.

Primarna nova namjena objekta bila bi istraživački, edukacijski i kulturni centar čime bi se objekt mogao ukomponirati u postojeći projekt Primorsko-goranske županije - Putovima Frankopana te bi time postao njegov sastavni dio i preko kojega bi osigurao daljnju održivost. Centar bi razvijanjem lokalnog, regionalnog, nacionalnog i transnacionalnog partnerstva imati zadaću isticati i valorizirati vrijednosti kulturne i prirodne baštine.

⁴ Rodwell, D.: Conservation and Sustainability in Historic Cities, 2008.

U fokusu arheoloških istraživačkih programa i aktivnosti prvenstveno bi bila kulturna dobra kulturne rute Putovima Frankopana, ali i drugi kulturno-povijesni lokaliteti vezani uz kulturno-povijesno nasljeđe obitelji Frankopana i Zrinskih (Gradina, ostaci obrambene utvrde u Liču, kamena kula Turanj u Brod Moravicama, ostaci lovačke kuće u Plemenitašu, ostaci srednjovjekovne crkvice Fortica kraj Mrkoplja, Lukin rov kraj Tršća - ostaci zrinskih rudnika, ostaci rudokopa i kovačnice u blizini Velike Lešnice kraj Broda na Kupi, vidljivi ostaci srednjovjekovnih trgovačkih putova, sačuvani objekti tradicijskog graditeljstva i dr.).

Provedba kulturno-umjetničkih sadržaja/programa realizirat će se organiziranjem različitih umjetničkih radionica kao što su kreativne radionice srednjovjekovne keramike (radionica posuda za kuhanje - tanjuri, zdjele, plitice, radionica izrade čaša na lončarskom kolu, radionica kaleža, radionica izrade malih ručnih svjetiljki i velikih baklji, radionica izrade većih posuda za odlaganje, vrčeva i amfora, radionica za izradu pečatnjaka od keramike), foto i snimateljske radionice i dr.

Radionice bi bile prilagođene i namijenjene školskom uzrastu, lokalnom stanovništvu, sudionicima ponude kulturne rute, djelatnicima u kulturi i turizmu, vodičima i posjetiteljima.

Aktivnosti razvoja i provedbe obrazovnih sadržaja/programa povezanih sa znanstvenim istraživanjima provodit će se kroz pakete edukativnih radionica s ciljem osvješćivanja važnosti kulturne baštine kao značajnog gospodarskog resursa, osmišljavanja programa namijenjenih posjetiteljima, razvoja odgovarajućeg turističkog upravljanja i prezentacije kulturne baštine te poticanja razvoja inovativnih projekata u malom i srednjem poduzetništvu (poduzetništvo u turizmu i ugostiteljstvu, na baštini temeljeno poduzetništvo, poljoprivredna proizvodnja, proizvodnji zdrave hrane, kulturna i kreativna industrija, izrada suvenira i dr.).

Za ostvarenje prethodno navedenih ciljeva potrebna su određena ulaganja u obnovu objekta, ali i opremanje. Iz tog razloga, naručen je Glavni projekt sanacije, adaptacije i unutaršnjeg uređenja postojeće građevine.

Krajnji je cilj je da objekt Tehničke kuće na brani postane kulturno-turistički centar s nizom aktivnosti i dvadesetak ležajeva hostelskog tipa.

3.4.2.1. Tehnički i okolišni kriteriji

Predviđenim radovima, tlocrtna dispozicija postojeće građevine neće se mijenjati i u potpunosti se zadržavaju postojeći gabariti i oblikovanje. Građevina je izgledom, oblikom i materijalom u potpunosti uklopljena u prostor, a svojim gabaritima i volumenom odražava tradicionalnost primorske arhitekture u oblikovanju, sukladno funkciji zgrade.

U adaptaciji, sanaciji i preuređenju koristit će se prirodni i suvremeni materijali kako bi se u potpunosti zadržao autohtoni izgled građevine.

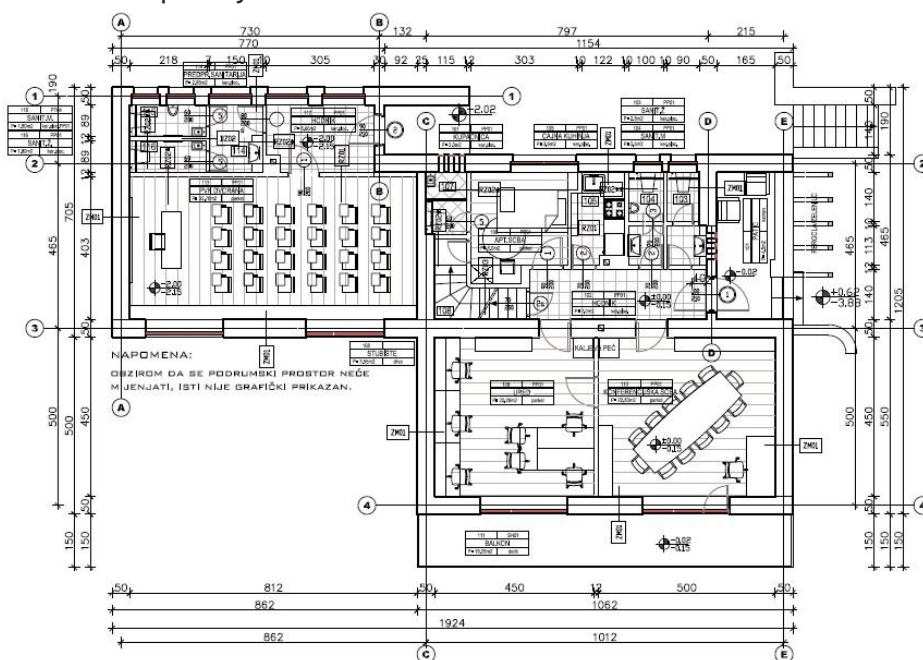
Slika 17: Jugozapadno pročelje

Unutar prostora predviđa se reorganizacija/preuređenje u skladu s potrebama rada udruge, a koja će se postići izmještanjem određenih pregradnih zidova te dodavanjem novih.

Sanacijom krovišta planira se kvalitetno izolirati postojeći krov dodajući mu toplinsku izolaciju i ostale potrebne slojeve ventiliranog kosog krova, te se u njegovoj plohi planiraju izvesti otvori za provjetravanje i kvalitetnije korištenje prostora u potkrovlju (krovni prozori). Planira se i adaptacija prostora u potkrovlju koji su s etažom prizemlja povezani preko postojeće vertikalne komunikacije (drvenog stubišta - koje će se također sanirati). Osim toga, sanirat će se i postojeći balkon radi sigurnosti korištenja istoga, postojeće instalacije vodovoda (i odvodnje) te elektro instalacije. Postojeći kapaciteti javne komunalne infrastrukture ovim se projektom neće mijenjati.

Slika 18: Tlocrt prizemlja

S obzirom na karakter preuređenja, adaptacije i sanacije građevine, te s obzirom na opskrbljenost lokacije komunalnim instalacijama, ovim se Glavnim projektom ne mijenjaju postojeći uvjeti i potrebe.

Uz predmetnu lokaciju postoji izgrađen javni sustav vodoopskrbe te je opskrba pitkom vodom riješena priključkom na lokalnu vodovodnu mrežu. Vode za sanitarnu potrošnju i protupožarne potrebe zgrade su stalne i ovim projektom se ne mijenjaju.

Sustav odvodnje riješen je odvojeno za oborinske i fekalne vode sukladno odredbama Zakona o gradnji, Zakona o vodama, Zakona o komunalnom gospodarstvu, Odluci o odvodnji voda, Odluci o priključenju na komunalnu infrastrukturu i Smjernicama za izradu interne kanalizacije.

Sanitarno-fekalne otpadne vode riješene su odvodnjom u jednokomornu septičku jamu. Sanacijom instalacije odvodnje postojeća septička jama planira se zamijeniti novom (cca 19 m³). Krovne oborinske vode ispuštaju se na teren predmetne čestice. Odvodnja pristupnog ulaza parkirališta spojena je na kanalizacijsku mrežu preko taložnika.

Odvodni priključci od sanitarne opreme do glavnog odvoda vodit će se u zidu te podu.

Građevina je priključena na postojeću niskonaponsku mrežu, standardne strukture trošila za takvu vrstu objekata srednjeg ili višeg nivoa opremljenosti ovim projektom se neće mijenjati.

Kako u svim prostorijama nema dimnjaka, naročito ne u prostoriji u kojoj bi se održavala edukacija, a predviđaju se cjelogodišnje aktivnosti, uvođenje centralnog grijanja logična je potreba. Troškovnikom je predviđena instalacija peći na pelete i solarna priprema tople pitke vode, odnosno korištenje obnovljivih izvora energije.

Prostor za deponiranje otpada bit će centralan za cijeli objekt i predviđen je s ulične strane, neposredno uz rub ceste u blizini parkirališnih mjesta i kolnog prilaza radi lakšeg pristupa komunalnog vozila, u kantu za odlaganje otpada, koje će korisnik u dane odvožnje otpada iznijeti na ulicu. Izgradit će se zaštitni prostor za odlaganje otpada kako bi se izbjegao pristup nametnika i glodavaca.

Kućni otpad se razdvaja i odlaže u zasebne kante za određenu vrstu otpada (papir, plastika, staklo, metal, ostali otpad), a zatim ga investitor sam odvozi u najbliži javni pogon za reciklažu ili odlagalište otpada od strane javne komunalne službe. Bio otpad se kompostira na mjestu.

Sav otpad koji je posljedica sanacije i preuređenja na parceli izvođač je dužan ukloniti po završetku radova odvozom na gradsku planirku.

Otpad koji će biti posljedica građenja nema karakteristike opasnog otpada i njegovo zbrinjavanje ne zahtijeva poduzimanje posebnih mjera u procesu uklanjanja.

Građevina je projektirana tako da ne ugrožava higijenu i zdravlje ljudi te radni i životni okoliš. Kod korištenja objekta nema oslobađanja opasnih plinova, para i drugih štetnih tvari, opasnih zračenja, onečišćenja vode i tla, te skupljanja vlage u dijelovima građevine ili na površinama unutar građevine.

Kako prilikom korištenja objekta ne dolazi do emisije nikakvih izvora zagađenja štetnih i opasnih po okoliš i zdravlje ljudi, planirani zahvat u prostoru nema dodatnih negativnih utjecaja na okoliš.

Predviđeno je uređenje pješačkih, kolnih i zelenih površina. Iako na parceli postoji hortikulturno oplemenjen zeleni prostor s niskim raslinjem, drvećem i autohtonim biljem, koji će se u potpunosti zadržati, planirano je prostor dodatno krajobrazno urediti.

Građevina je izvedena tako da se tijekom njezine uporabe izbjegnu moguće ozljede korisnika građevine koje mogu nastati od poskliznuća, pada, sudara, opekline, električnog udara i eksplozije.

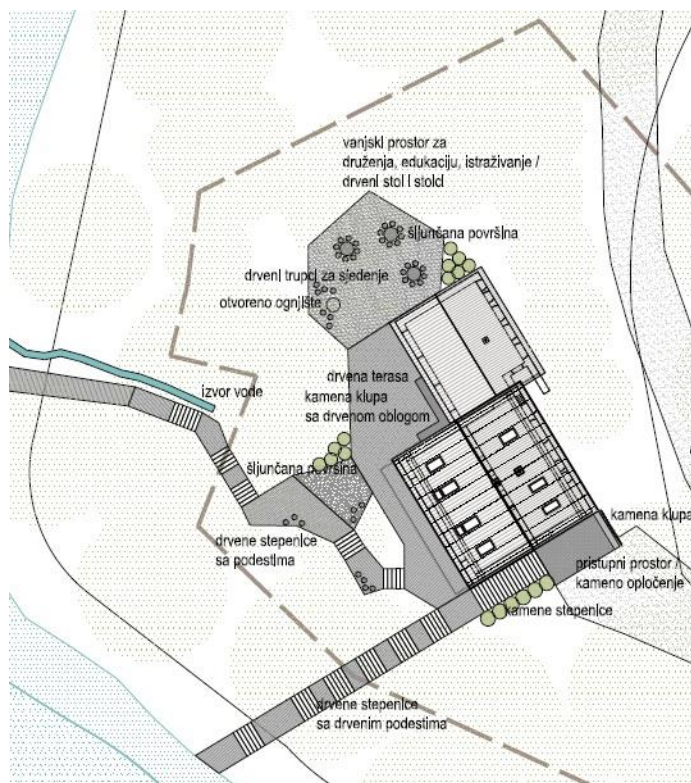
Projektom se planiraju stvoriti preduvjeti za održavanje građevine kroz kvalitetno izvedene radove i ugrađene materijale, redovitim investicijskim održavanjem, popravcima odmah nakon uočenih neispravnosti i normalnom namjenskom korištenju građevine.

Građevina se smije rabiti na način sukladan njenoj namjeni sukladno odredbama u Ugovoru o podzakupu.

Parcela ima osiguran pješački i kolni prilaz, a objekt je smješten na padini s neuređenim pješačkim prilazima do jezera. Parcela se nalazi u šumi s velikim brojem visokovrijednih stabala koja će se u potpunosti zadržati.

Krajobraznim uređenjem predmetne parcele prvenstveno se rješavaju komunikacije i prostori boravka.

Slika 19: Tlocrt s krajobraznim uređenjem

Planiranim se komunikacijama objekt planira povezati s obalom jezera i okolnim terenom. Staze i pripadajući platoi koji premošćuju visinske razlike terena planiraju se premostiti izvođenjem drvenim stepenicama (drveni grednici) te drvenim podestima između zona stepenica. Na podestima je planirano postavljanje drvenih trupaca i klupa za sjedenje gdje to dozvoljava veličina podesta i gdje za postavljanjem istih postoji potreba (vizura).

Uz zapadno pročelje predviđa se drveni plato kao zona koja će korisnicima osigurati dodatni prostor za provođenje vanjskih radionica, istraživanja i seminara, a uz sjeverno pročelje predviđa se razastiranje čvrste šljunčane površine obrubljene rubnjacima od drvenih

grednika na kojem će biti smješteni drveni stolovi i klupe, jer će ta zona poslužiti kao zona ljetnog kina ili prezentacijska zona, s obzirom na to da na tom pročelju objekta nema otvora i pogodno je za postavu platna za projekcije, a koja se može kvalitetno koristiti kada za to dopuštaju vremenski uvjeti.

Odabir svih materijala koji se planira koristiti u uređenju vanjskog prostora proizašao je iz postojećih prostornih vrijednosti i u skladu je s podnebljem u kojem se predviđa - isključivo prirodni materijali: drvo, kamen, šljunak.

Najzastupljeniji materijal uređenja je drvo (iz obližnjih lokalnih pilana) koje se uklapa u šumski ambijent i slijedi tradicijsko oblikovanje vanjskog prostora. Drvo se planira koristiti za izradu platoa, stepenica, rubnjaka, stolova i klupa.

Vezano uz nabavke potrebne opreme, procijenjeno je da će za stvaranje osnove za ostvarenje buduće namjene objekta biti potrebno nabaviti sljedeće:

Oprema za kabinetsku i terensku edukaciju / istraživanje

- Totalna stanica s laserskim daljinomjerom (reflectorless) za geodetska mjerenja arheoloških lokaliteta (1 komad)
- Samoupravljiva letjelica („dron“) s kamerom, dodatnom baterijom i ruksakom (1 komad)
- Ručni VHF primopredajnik za uspostavljanje komunikacije između istraživačkih timova na terenu (4 komada)
- Ručni navigacijski GPS i GLONASS uređaj (2 komada)
- Refleksni digitalni fotoaparati (1 komad)
- Video kamera za snimanje u Full HD rezoluciji (1 komad)
- Diktafon (4 komada)
- Transkripcijski set
- Tablet (10 komada)

Didaktička audio i video oprema

- LCD projektor (1 komad)
- Roll-up banner (10 komada)
- Prezentacijska zidna ploča (1 komad)

Informatička oprema

- Serversko računalo (1 komad)
- Prijenosno računalo (2 komada)
- PC računalo s monitorom (2 komada)
- Laser pisač u boji (1 komad)
- Skener 6400x9600 dpi (1 komad)

Oprema za laboratorij za kreativne radionice

- Lončarsko kolo (komplet)
- Komorna električna peć s kompletom ploča i stupića (komplet.)

Namještaj i ostala oprema

- Kreveti na kat, madraci za krevete na kat, fotelja na razvlačenje, otoman krevet, stolić, ormari za odjeću, regali za knjige s policama i vratima, ladičari na kotačima s mogućnošću zaključavanja

- ladica, radni stolovi, uredske stolice, konferencijski stol, konferencijske stolice, konferencijske stolice s pregibnom pločom za pisanje, radne stolne lampe, noćne stolne lampe, tekstil za krevete
- Opremanje kuhinje - pećnica, štednjak, napa, perilica posuđa, sudoper, hladnjak, drveni dio kuhinje
- Radionički stol s tri ladice, policom i zidnim panoom za odlaganje alata
- Veliki inox sudoper za ispiranje arheoloških nalaza s odvodom i zaštitom od prelijevanja
- Perilica za rublje
- Sušilica za rublje

U svrhu obavljanja edukacije i radionica na otvorenom potrebno je nabaviti sklopivi (vrtni) namještaj te audio i video opremu koja se može koristiti na otvorenom (prijenosni razglas, vanjski projektor i trajno napeto projekcijsko platno).

Za potrebe provođenja edukacijskih i kreativnih radionica u obradi drva potrebno je nabaviti opremu za radioničku pripremu drvene gradnje. Strojevi i alati koji se namjeravaju nabaviti, prikladni su za edukacijsku i hobi upotrebu, a reafirmacija drvoprerađivačke djelatnosti, tradicijskog zanimanja u Gorskom kotaru za koje postoji sve manje interesa nastojat će popularizirati drvodjelstvo i njegovanje tradicije gradnje naročito riječnih (kupskih) čamaca. Obzirom da je objekt smješten na samom jezeru, produkti ovih radionica (čamci) upotpunit će i turističku ponudu u aktivnostima na vodi.

3.4.2.2. Ekonomski kriteriji

U cilju dovršenja prenamjene prostora tehničke kuće na brani i stvaranja radnih i smještajnih uvjeta za sudionike obrazovnih, istraživačkih, kulturno-umjetničkih i interpretativnih sadržaja potrebno je izvršiti ulaganja u:

- dovršenje sanacije i potpunu adaptaciju/uređenje objekta,
- nabavu odgovarajuće opreme potrebne za vršenje djelatnosti.

Planom ulaganja u uređenje i opremanje obuhvaćeni su sljedeći radovi/radnje:

- građevinski i obrtnički radovi u uređenju objekta (zidarski, vodoinstalaterski, elektroinstalaterski, izolaterski, limarski, gips-kartonski, stolarski, bravarski, keramičarski, parketarski i soboslikarsko-ličilački radovi)
- krovopokrivački radovi
- radovi na krajobraznom uređenju okoliša centra
- uređenje vanjskog prostora u krugu objekta za potrebe radionica/škola na otvorenom
- nabava opreme i namještaja za provedbu edukacije i kreativnih radionica na otvorenom
- nabava opreme za kabinetsku i terensku edukaciju / istraživanje
- nabava didaktičke audio i video opreme
- nabava informatičke opreme
- nabava opreme za laboratorij za kreativne radionice
- uvođenje centralnog grijanja i solarne pripreme tople pitke vode u objekt

Ukupni investicijski troškovi za sve prethodno navedene aktivnosti procijenjuju se na **2.075.000,00 kn s PDV-om**.

Kako bi se osigurala finansijska održivost projekta, napravljen je skraćeni poslovni plan udruge IEC Processus montanus, koja u skladu sa statutom svoje prihode ostvaruje u okviru provođenja osnovnih djelatnosti i gospodarskih djelatnosti.

Područja osnovnih djelatnosti su gospodarstvo, kultura i umjetnost, međunarodna suradnja, obrazovanje, znanost i istraživanje, održivi razvoj, tehnička kultura, zaštita okoliša i prirode.

Gospodarske djelatnosti uključuju usluge pripreme za tisak i objavljivanje, izdavanje knjiga, izdavanje novina, izdavanje časopisa i periodičnih publikacija, proizvodnja filmova, videofilmova i televizijskog programa, internetski portali, istraživanje i eksperimentalni razvoj u društvenim i humanističkim znanostima, odnosi s javnošću i djelatnosti priopćivanja, savjetovanje u vezi s poslovanjem i ostalim upravljanjem, specijalizirane dizajnerske djelatnosti, fotografske djelatnosti, prevoditeljske djelatnosti i usluge tumača, uslužne djelatnosti uređenja i održavanja krajolika, fotokopiranje, priprema dokumenata i ostale specijalizirane uredske pomoćne djelatnosti, organizacija sastanaka i poslovnih sajмова, obrazovanje i poučavanje u području kulture, rad umjetničkih objekata, rad povijesnih mjesta i građevina te sličnih zanimljivosti za posjetitelje.

Prihodi u koji se planiraju ostvariti u okviru provođenja osnovnih djelatnosti pretežno se odnose na donacije iz proračuna (Ministarstvo kulture, Ministarstvo znanosti, Ministarstvo turizma, PGŽ, Općina Lokve) i koristit će se za pokriće troškova znanstvenih istraživanja, edukacije, provođenja razvojnih programa i projekata u ruralnom razvoju i turizmu, razvijanje međunarodne znanstvene i kulturne suradnje i dr.

Obavljanje gospodarskih djelatnosti i ostvarivanje prihoda s tih osnova biti će omogućeno zahvaljujući uređenju i opremanju objekta na brani u Lokvama i odnosi se prvenstveno na organizaciju tečajeva i radionica za građanstvo i turiste (foto radionice i tečajevi, tečajevi u izradi keramike, izradi predmeta od drva i sl.)

U nastaku se donosi skraćeni poslovni plan:

Tablica 1: Skraćeni poslovni plan

Naziv	Financijski plan		
	OSNOVNA DJELATNOST	GOSPODARSKA DJELATNOST	UKUPNO
PRIHODI			
Prihodi od prodaje roba i pružanja usluga	0.00	70,000.00	70,000.00
Prihodi od članarina i članskih doprinosa	5,000.00	0.00	5,000.00
Prihodi od donacija	100,000.00	0.00	100,000.00
UKUPNO PRIHODI	105,000.00	70,000.00	175,000.00
RASHODI			

Naziv	Financijski plan		
	OSNOVNA DJELATNOST	GOSPODARSKA DJELATNOST	UKUPNO
Rashodi za radnike	49,060.00	49,060.00	98,120.00
Plaće	16,500.00	16,500.00	33,000.00
Ostali rashodi za radnike	5,000.00	5,000.00	10,000.00
Doprinosi na plaće	27,560.00	27,560.00	55,120.00
Materijalni rashodi	55,940.00	20,940.00	76,880.00
Naknade ostalim osobama izvan radnog odnosa	20,000.00		20,000.00
Rashodi za usluge	20,940.00	5,940.00	26,880.00
Rashodi za materijal i energiju	15,000.00	15,000.00	30,000.00
UKUPNO RASHODI	105,000.00	70,000.00	175,000.00
PRIHODI - RASHODI	0.00	0.00	0.00

Naknade ostalim odnosima izvan radnog odnosa i rashodi za usluge odnose se primarno na potreban angažman vanjskih stručnjaka i usluga vezanih za radionice.

Troškovi električne energije, komunalnih usluga (voda, odvoz smeća) procjenjuju se temeljem poznatih izdataka za proteklo razdoblje (vodne usluge prosječno mjesečno 1.184 kn, utrošak električne energije prosječno mjesečno 177,40 kn). Troškovi grijanja procjenjuju se temeljem iskustava grijanja i zagrijavanja tople vode sličnih prostora grijanih centralnim grijanjem na pelete (cca 120 m² grijanog prostora, 4-5 t peleta po cijeni od 2 kn za kg = cca 10.000 kn).

Kao što je vidljivo iz prethodnog izračuna, projektni prijedlog je održiv.

3.5. Prepreke/ograničenja: financijska, zaštita kulturnih dobara, zaštita okoliša

Iako posljednjih desetljeća jača svijest o revitalizaciji industrijske baštine te unatoč ogromnom potencijalu koji pruža i koji bi trebalo strateški razraditi s obzirom na mjesto koje industrijalizacija ima u materijalnoj, suvremenoj kulturi, ona često propada. Prenamjeni industrijske baštine potrebno je pristupiti planirano s jasnim programima, s ciljem njihove reintegracije u suvremene urbane sadržaje.

Proces očuvanja i revitalizacije industrijske baštine često je obilježen financijskim ograničenjima, prostornim i zakonskim ograničenjima te ograničenjima u smislu zaštite okoliša. Učinkovitim planiranjem i razradom financijske strukture navedena ograničenja mogu se izbjeći.

Financijska ograničenja

Problemi pri provođenju zaštite i aktivnosti oko revitalizacije u najvećoj su mjeri vlasništvo i neodržavanje. U slučaju Tehničke kuće na brani, problem vlasništva je riješen sporazumom između vlasnika HEP Proizvodnje d.o.o. i Općine Lokve.

Financiranje obnove objekata industrijske baštine bitna je stavka u procesu planiranja projekta. Obnova industrijske baštine najčešće se financira iz različitih fondova, sredstvima lokalne i regionalne samouprave ili države te kreditima banaka. Budući da Općina Lokve ne posjeduje financijsku moć da može samostalno financirati ovakve projekte, nužnost je bila okrenuti se alternativnim izvorima financiranja i pomoći Primorsko-goranske županije pri realizaciji projekta.

U procesu revitalizacije industrijske baštine uvijek se pojavljuju dodatni troškovi. Bitno je takve troškove predvidjeti u ranijim fazama kako bi se planiranjem mogli uklopiti u financijsku strukturu projekta. Mnogi stručnjaci preporučuju da se 10% do 15% ukupnih troškova projekta izdvoji kao svojevrsni fond za neplanirane troškove.

Financiranje velikog dijela predviđenih ulaganja u okviru ovog projekta osigurano je kroz partnerstvo Općine Lokve u okviru prijave projekta razvijanja Kulturne rute „Putovima Frankopana“. Projekt je prijavljen na natječaj Integrirani razvojni programi temeljeni na obnovi kulturne baštine koji se financira iz Europskog fonda za regionalni razvoj u okviru Europskih strukturnih i investicijskih fondova - Operativni program konkurentnost i kohezija. Pokretač i glavni partner u projektu je Primorsko-goranska županija.

U svrhu provođenja predviđenih sadržaja kroz projekt su osigurana sredstva za uređenje objekta u kojem će se Centar smjestiti i to za građevinske i obrtničke radove u iznosu 698.368,67 kn, za radove na krajobraznom uređenju okoliša u iznosu 185.317,00 kn te 476.248,10 kn za opremu, sve uvećano za PDV.

Na taj način, što se uređenja i opremanja samog objekta tiče, osigurano je financiranje većeg dijela troškova, među kojima i električarski i izolacijski radovi, stolarija i veći dio opreme za istraživačke kabinete.

Sredstva koja nisu obuhvaćena projektom Putovima Frankopana, a prijeko su potrebna za potpuno stavljanje Centra u funkciju, odnose se na sljedeće troškove:

- Uvođenje centralnog grijanja i solarne pripreme tople pitke vode u objekt
- Krovopokrivački radovi
- Uređenja vanjskog prostora u krugu objekta za potrebe radionica/škola na otvorenom
- Nabava opreme i namještaja za provedbu edukacije i kreativnih radionica na otvorenom.

Financiranje navedenih troškova namjerava se osigurati iz projekta REFREsh koji je financiran iz programa transnacionalne suradnje INTERREG Središnja Europa 2014. - 2020., odnosno u okviru predviđenih 50.000,00 EUR.

Financiranje projekta je osigurano kroz fondove pa se može zaključiti da u slučaju ovog projekta ne postoje financijska ograničenja.

Zaštita kulturnih dobara i zaštita okoliša

Potražnja za turizmom koji je povezan sa kulturnom baštinom sve više raste. Različiti aspekti razvoja prijete degradacijom i uništavanjem baštine i njezinih vrijednosti. Faktori rizika u zaštiti kulturne baštine ponekad proizlaze iz prijetnji iz okoliša, poput prirodnih katastrofa (potres, poplava i sl.), ali najveća prijetnja je svakako ljudsko djelovanje. Tu je uključen masovni turizam, neplanska urbanizacija i razvoj,

ratovi, vandalizam, zagađenje i sl. Zato se propisima nastoje ograničiti štetni utjecaji ljudskih aktivnosti na kulturnu baštinu i okoliš.

Prilikom procesa revitalizacije jedan od čestih problema je zakonska regulativa koju treba poštovati prilikom prenamjene industrijske baštine.

Prema aktualnom Zakonu o gradnji i Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima radovi na prenamjeni objekta mogu se provoditi bez građevinske dozvole, a budući da se na postojećoj građevini ne mijenja usklađenost građevine s lokacijskim uvjetima u skladu s kojima je izgrađena:

- na postojećoj zgradi se radi preuređenja, odnosno prilagođavanja prostora novim potrebama mijenja organizacija prostora, nenosivi pregradni elementi zgrade i/ili instalacije, a kojim promjenama se ne utječe na ispunjavanje mehaničke otpornosti i stabilnosti za građevinu i/ili sigurnosti u slučaju požara te se ne mijenja usklađenost građevine s lokacijskim uvjetima u skladu s kojima je izgrađena;
- dodaju se novi vanjski i unutarnji prozori, vrata i drugi otvori u nosivim zidovima;
- dodaju se, obnavljaju ili zamjenjuju dijelovi zgrade koji su dio omotača grijanog ili hlađenog dijela zgrade ili su dio tehničkog sustava zgrade, kao što su prozirni elementi pročelja, toplinska izolacija podova, zidova, stropova, ravnih, kosih i zaobljenih krovova, pokrova, hidroizolacija, oprema, odnosno postrojenje za grijanje, hlađenje ili ventilaciju, te za automatsko upravljanje, regulaciju i daljinsko praćenje potrošnje energije ili vode, vodovod i kanalizacija, plinske i elektroinstalacije.

Pojedini objekt može imati povijesnu vrijednost, ali postoje i brojne druge vrijednosti koje baština može imati, poput znanstvene, kulturne, društvene i sl. Ako industrijska baština nije zaštićena kao spomenik kulture ili kao izgrađena baština, onda njezina revitalizacija uglavnom ovisi o viziji arhitekata ili investitora. Često se smatra kako propisi koji reguliraju očuvanje kulturne baštine i okoliša otežavaju proces prenamjene baštine koja je zaštićena. Zakonski propisi strogo reguliraju zahvate i pomažu očuvanje kulturne baštine prilikom procesa revitalizacije. Navedeno ne mora nužno biti ograničavajući čimbenik. Različite dozvole uzrokuju dodatne troškove projekta ali isto tako jamče autentičnost i integritet koja povećava konačnu vrijednost projekta. Autentičnost uključuje brigu o materijalu koji se koristi prilikom restauracije, dok integritet uključuje poštovanje različitih stupnjeva razvoja.

Objekt Tehničke kuće na brani nije zaštićeno kulturno dobro sukladno Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara RH te za radove na istom nije potrebna suglasnost konzervatora. Unatoč tome, predviđenim radovima maksimalno će se poštovati tradicijska vrijednost objekta i njegovog okoliša.

Budući da je Prostornim planom Primorsko-goranske županije zaštićeni krajobraz Lokvarsko jezero evidentiran za zaštitu, upotreba objekta izuzeta je od komercijalnog sadržaja te su se kroz planiranje prenamjene maksimalno poštovala pravila gradnje kako bi se osiguralo da upotreba objekta ne utječe

negativno na jezero i okoliš i to kroz planiranje odvodnje i odvoza otpada te samo uređenje okoliša pri čemu se koriste isključivo prirodni materijali karakteristični za Gorski kotar.

Važno pitanje koje se nameće uslijed procesa revitalizacije jest stvaranje odgovarajućeg odnosa između ekonomije, razvoja kreativnih industrija, zaštite industrijske baštine i očuvanja postojeće socio-kulturne heterogene orijentacije područja. Sve navedene čimbenike bitno je kombinirati kako bi se omogućio održivi oblik razvoja. Kod procesa revitalizacije najbitnija je suradnja konzervatora, arhitekata, investitora, tijela javne vlasti i javnosti.

U slučaju prenamjene Tehničke kuće na brani, poštovani su svi prethodno nabrojani uvjeti uspješne prenamjene objekta industrijske baštine.